

F.-X. BRODÅ

LE VÎYE TSALE

Franthîe - Jêvyé Brodâ

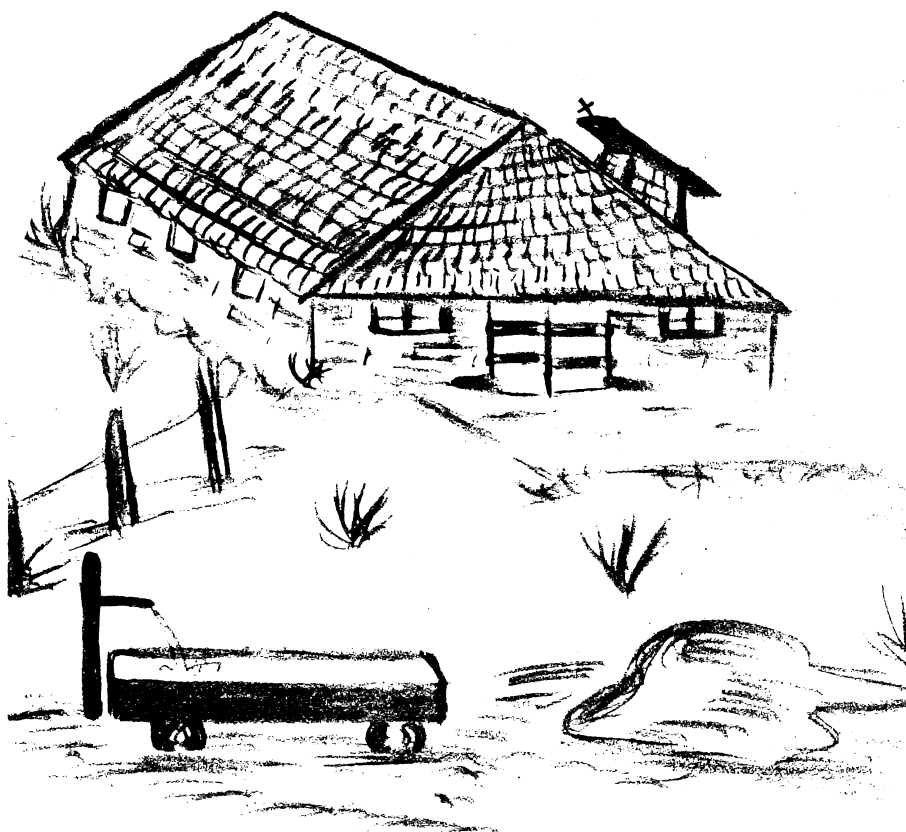
LE VÎYE TSALE

(LE VIEUX CHALET)

P I T H E G R U V E R E N A

in 5 j'akte è 7 tablô

OEUVRES THÉÂTRALES DU MÊME AUTEUR en patois

Drames :

Ou Pon dou Djyâbyo
Djyan dè Prâ Dzinti
In! èvan la Gruva
Kan le ni l'è frèjâ (prix Helvetia)
La djyîthe ou Tsahyâ (légende gruérienne)
Tyénon
Po rè vère cha Grevîre
Yôdo le vajiyê
La Krê a Dziyan (légende gruérienne)
Nekoué l'a robâ? (1° prix au Concours romand)
Apri tan dè rèbrîtsè
Galé Gringo
Le vîye tsalè
Hou dou Moulin (en collaboration avec Pierre Quartenoud)

Comédies et saynètes :

Tan dè boûra po na potse
Onhyo à èretâdzo (1er prix au Concours romand)
Chènya inchtâlè la Radîo
On tsapî à la moûda
Po ha moûda, vouê
La Téléviyôn a la pinta
Le grô lo
La fêre i-j'âno

En français :

Le Mystère de Saint Laurent
Un drame au Pont du Diable
La merveilleuse histoire de Fatima
Itinéraire fribourgeois
Captive et Reine (Esther) inédit

Comédies et saynètes :

Un oncle à héritage
Le gros lot
Tant de bruit pour rien
Expo 1964
Le Cousin de Paris

LE VÎYE TSALE

(LE VIEUX CHALET)

P I T H E G R U V E R E N A

in 5 j'akte è 7 tablô

dè Franthiè-Jèvyé Brodá

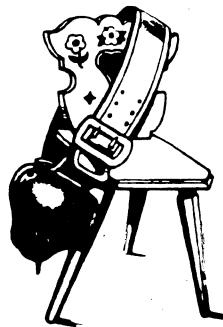

Pêrchenâdzo :

Luvi, le chènaya, tinyåre dè montanyè	65 an
Maryè, cha fèna	60 à 65 an
Djyan, lou fe	25 an
Justine, lou fiye	26 an
Monike, miya à Djyan	24 an
Gustave, armayî è tsapouè	50 an
Alèxi, " "	35 an
Fanchète, fèna à Alexi	30 à 35 an
Fraji, buyandêre	40 à 65 an
L'inkourå	30 à 50 an
Lèa, Toni)	} fiyè dou velâdzo
Jebé Anna)	
Juli Yoni)	
La pîche chè pâchè in Grevîre,	
in 1909 è 1910	

A Notha Dona di Roûjè, dè to mon kê

Jèvié

AKTE 1

Ou pêyo vê Djyan, l'outon dè 1909, aprî la rindjya. Pêyo dè bon payijan, tråbya, êchkabi, fornî, rêlodzo.

L'afére chë pâr'hè pê vê lè chat'ârè è demi dou dèvêlné.

Scène 1

Maryè, Luvi

Luvi - Chu bin èthenå Djyan, che l'arè trovå hou tsapouè.

Maryè - Achurå. L'è pà dè hou ke van vouéro pè lè kabarè.
Gustave l'è on ke chë tin intche li.

Luvi - A chen'ådzo, chë komprin.

Maryè - O ... l'è pà bin vîyo ... Thinkanta, pà vouér'avouê,
krêyo.

Luvi - Chå îthre. Ma l'è djiyémé jou on po tan chayî. Alèxi panyi. vouê.

Maryè - Avu cha binda, te komprin, li fudrè achebin bal'è
bin vouitî. Lè gånyo chon pà tan èpè ... è lè dzornå
pà grôchè.

Luvi - L'è doû bon-j'ôvrê ! E di bon-j'armayî. Ora ... Gus-
tave, keminthè achebin a avi le chohyo kour... L'è
kemin mè. Porè pà poyi tan dè hou-j'an mé. Ma du tî
ke porè, no le vouêrdèrin. Chuto ke mè ne poûyèri pà
rè l'an ke vin...

Maryè - Te le di. Ma on koû ke chohyèrè l'ouûra di chenayè,
te cheri rè to vîguètse è nyon tè porè rêverî.

Luvi - Na, na, Maryè ... Mè chinto prâ, mè. Achtå dêri na
tråbya ou bin chu on piti tsê, figuro onko adî ...
ma l'è chi chohyo! Achtoû ke montè, nè poû nè rin,
le chohyo va pà mé, è le kê ba trû rido. (on momin).
O pu, Djyan l'a vint'è think'an. L'è on to boun'ar-
mayî, te chå, mè rimpyêthèrè kemin mè l'è rimpyêhyî
mon chènaya.

Maryè - Ma tè, kan chin, t'avé'trintè think'an, ou yu ke Djyan

li, l'è adî dzoûnè.

Luvi - Bin vouè. Ma mon chènaya l'a jou bon chohyo è le kâ cholido tantchyè ou bè, ou yu ke mè, tîro de la pà dè ma dona : chè frârè l'avan ti le chohya-grê. Djyan, li, po chin, i tîrè dè ta pà. Pê bouneû!

Maryè -Vouê ... Ora, che mârýè cha Monike, on chã pã chin ke tîrèron in'nan ... Du ke l'a jou ha pûrizi, cherè proû chur pã mé tan cholida ...

Luvi - Bin vouê ... Chin mè fã dou pochyin (on momin) Te duchèré li dre, tè, a Djyan. Fô ke li moujichè bin... pã k'alichè imbâlâ na farmaci!

Maryè -Li in d'é dza parlâ ... Ma te chã, kan l'an le kâ prê, vêyon pã mé bî.

Luvi - Chtadre ke vêyon rin mé tchyè dou bî, navê. Mè fudrè proû n'in dèvejã avu li on momin, chin atindre ke chi trû tâ.

Maryè -Na, Luvi! Léche mè fère : t'i trû pron, tè : fô rin frèjã : t'â tchyè chi bouébo. Tchyè faran no, ch'ali-chè vanã du la méjon ? L'è proû galé, ou tchyè ?

Luvi - Po chin, djyo pã ; l'è on to galé, è cha Monike ache-bin. Ma l'è ha chindã! Kan on a on grô trin, fô poui in'nan mîmo, chin fayi avi rèkoua por to a di chêrvintè. Chè pã bin kemin l'afère oudrè pêr inke, che le noûthro mârýè ha Monike...

Maryè -Alin adî tantchyè lé. Chon onko pã maryã. L'an pã l'è tan prèchã. Pê bouneû. On è pe vuto maryã tchyè bin lodjî.

Luvi - Ma è bin, t'è t'i tho bin mô lodjya in tè maryin ???

Maryè -(brontse) Djyo pã chin. Te prin to dè travê.

Luvi - Ma, le t'é de po rire. T'intin pã mé lè gâlè, ou tchyè ?

Maryè -Avu tè, on chã di koû pã che l'è po rire ou bin por a dè bon.

Luvi - Ora bon. Chu kemin mon chèn्या, amàvè tan bouchkanyî ma dona. Li, arê, îrè on bokon kemin tè : l'avi dou mô d'intindre lè gâlè, di yâdzo k'îrè.

Maryè - Bin chur, kan vo kortijon, chon grahyâ, gâlèyâ ko to, è pu on koû maryâ, la mujika tsandzè... Po lè fèmalè, ou mintè : le minâdzo, lè-j'infan, le travô dou dèfro è dou dedin ... On n'a pà mé tan lîji dè rire è d'a-kutâ di kampan'nè.

Luvi - Ma, kan tè djyo ke no chin bin lodjyî, è the di kampan' nè ?

Maryè - N'é djiêmé prètindu ke no-j'îran mô lodyî.

Luvi - Ôtramin bin tchyè lè-j'omo le tsô tin, ke no chin lodjyî ché. Kan on vè chi vîye tsalè, amon lé, to dzirenâ, pyin dè gotêrè, dè bêtè. E rin dè pèyo onko. Te châ, on li mènè pà tan bala ya. Kan vin di trènè dè pou tin, ke le djiÿtho l'è tchyè mé on'irrimbyo ..., k'on chin rin mé dè tsô nyina pà ... k'on chè dèmandè ch'on va îthre a la nê, avu thinkanta tsavon dè - j'armayè, on ri pà tan.

Maryè - O bin, kan vo li ari fi kotchyè rèfêkturè, vou proû rè îthre bon po gran tin, chi tsalè.

Luvi - Ché gayâ ... Kemin ke chè ché, bin chur ke l'a grô fôta dè rêtinyi po chti an ke vin. (on momin) Ma ... chi djiÿachtro dè Djyan rè arouvè adî rin. Chu bin èthenâ yô trintsè. (i chô)

Scène II

Maryè, cholèta

Maryè - (achoroyè, pu) Chè pà chin ke va boutikâ pè l'èthrâbyo a chtou-j'ârè ... Ch'in d'in bayè, avu chi tsalè. I tin pà in pyêthe, l'è inke ke bourlè. Lè-j'omo! Ti lè mîmo, kan l'an ôtchyè chu lè-jéjè : fudri ke chi fournê dèvan tchyè d'îthre pî keminhyî. (Djyan intrè du tin ke Maryè di lè dêrî mo)

Scène III

Maryè, Djyan

Djyan -(in intrin) Tchyè dèpuchtâdè vo, dona ???

Maryè -Dèpuchto rin. L'è t'on chènya, ke pou pà atindre dè tè vère arouvâ avu hou tsapouè.

Djyan -Ma è bin, mè fayi to pari adî avi le tin d'alâ è dè rè vinyi ... E pu dè lè trovâ, onko. Chon pà pindu à n'on hyoû (on momin) Ò bin, i tsê bin ke vo trovicho cholè-ta. Mè fô dgyuchtamin vo dèmandâ on koû dè man.

Maryè -A mè ? Ma portchyè féré, chôpyé ???

Djyan -Po féré na fâcha à Justine. M'a fi à kore ou mi d'ê-vri tantchyè a Bulô, po trovâ ma miya ... ke li îrè pà, ha kanye. Li é promè ke mè rèpâyéré.

Maryè -T'i kemin la mula ou pape, ke l'a vouêrdâ chat'an chon kou dè pî. Li a proû pà chat'an, vouê, du le premi d'êvri tank'ora. Tchyè chin no por on kantchîmo, aprî to ?

Djyan -No chin le vint'è trè dè novembre, vèye de la Katèlena, dè chinte Katrine, che vo-j'amâdè mî.

Maryè -Adon, tchyè ke chin l'a à vère avu ta chèra ?

Djyan -Ma to parê, dona, chinte Katherine l'è la patrena di-vîyè fiyè. Justine n'in d'è ouna, Ou bin ???

Maryè -Ouê. È aprî ???

Djyan -E bin, vo vu èchplikâ. Ou kour dè rèpètichyon, mè chu trovâ avu on Broyâ. M'a kontâ k'a Ethavayî, la vèye de la chinte Katrine, lè fiyè de la vela van tsantâ la kompyinte dè chinte Katrine vè totè lè vîyè fiyè de la vela. Lè-j'enè lou foton di potè d'îvouè, d'ô-trè, arê, lou fyêjon di karamêlè.

Maryè -L'è na galéja kothema chin. Damâdzo ke chè fachè tchyè a Ethavayî!

Djyan -Tchédè ? L'è bin chin ke mè chu moujâ. Ache, avu ma

miya, no-j'an rèkordâ ha kompyinte dè chinte Katrine.
L'a aprêcha a dutrè fiyè; oudron la tsantâ inthimbyè
vê lè vîyè fiyè dè ché. Echpêro ke cheron bin rèchutè
vêr no.

Maryè -Le cheron !

Djyan -Ma vo ditè rin à Justine adon. Fô k'ôchè la chorèprê-
cha; yô l'è, ha kachèroûda ?

Maryè -I takounè pê le pèye dêrê.

Djyan -Va bin. Ma ditè, dona, vo trovâdè pâ, ke cheri galé
dè lou fère na tacha dè nê ?

Maryè -Portchyè pâ ? È bin, m'in vu alâ rè fère dou fû è
betâ dèchu na pîlâ d'îvouè. Vouère cheron the ?

Djyan -Thin ou ché, krêyo (Maryè i chô)

Scène IV

Djyan cholè

Djyan -Ha rothèta dè Justine ! Ha, vou îthre pâ mô èthenâye.
L'a koifâ chinte Katrine chti an ou mi dè mé. Cheri
maryâye, ch'ôchè volu. Le Milom d'Avô n'in d'avi na
fan ke lè-j'oroyè li in brînâvan. On to galé patron,
rin pou è grô païjan. Vouêh! Justine n'in to kour
rin volu. Ma dona l'a portan kudjyî l'inkorêdjyî.
Inutilo, I vou chobrà por achichtâ chè j'anhyan, è
inke to. Pou proû indourâ na fâcha. M'in fâ proû
matêre, li.

Scène V

Djyan, Luyi

Luyi - (intrè è vê Djyan) Ah! To parê ??? T'in d'on fê, on
tèrmo!

Djyan -Li a dza na bouna vouêrba ke chu rè prî, chènaya.

Luyi - Achurâ. T'é pâ oyu intrâ. Adon, van vinyi, hou tsa-
pouè ?

Djyan -Van pã tarlatã. Alèxi îrè in trin dè marindã ...

Luvi - Pîre ???

Djyan -Ma vouê. L'è jou bayî on koû dè man à Fraji. M'a promè d'alã fêre la komichyon à Gustave achtou du marinda.

Luvi - A chavê onko che le trâvèrè (Akutè). Ah! on' intin arouvã kôkon. (i tapon) Intrådè.
(Alèxi intrè)

Scène VI

Djyan, Luvi, Alèxi

Alèxi - A vo, don !

Djyan è Luvi - A vo, Alèxi !

Luvi - Cholè ? È Gustave ?

Alèxi - Irè pã rè prî du cha dzornã. Cha fèna l'a de ke l'in-voûyèrè achtou k'arouvèrè. Chtou dzoua, l'è in trin d'èchêrtã on'adze a la Fin dêrè. L'arè marindã lé, komprindè.

Luvi - Èchêrton achebin, à la Fin dêrè ? Bètije. Vo vèrè, avu lou komêrche d'avutrã totè lè-j'adzè, lè-j'oji charon pã mé yô fère lou ni : dichparethron à tsô poû, è la vèrmena pululèrè :chu lè-j'ãbro,chu le kurtiyãdzo, pèrto. Lou fudrè betã di droûguè k'impojenèron dzin è bîthè. Mè, le vèri pã, ma du che a thinkant'an, pou-tîthre min ... Atindè rin tchyè po vèrè. Vo rè moujèri à chin ke vo djo inke. Lè-j'oji, chin l'è di jandârme ke fan la tsathe a la vèrmena. Che vo tchyãdè lè jan-dârme, la vèrmena chè multiplièrè.

Alèxi - Li a ôtchyè a dre ... Bin chur, Gustave l'è bin bené-je d'avi kotchyè dzornã. È pu Kechto li léchè lè brantsè è lè tron ... Ch'è ke cha méjon l'è galéjamine thin'ya, è pã mé bin nâvoua. È onko ke l'è de la pã dou rèvè. N'in fô, dou boû, po chin ètsoûdã l'evê!

- Luvi - L'ari grô fôta dè rêfêkturè achebin (On momin). L'è kemin nothonvîye tsalé, lé d'amon ... L'è djiyuchta-min po chin ke vo-j'è dèmandâ dè pachâ prî chta né.
- Alèxi - Djyan m'a de. O bin, mè moujo ke Gustave va arouvâ d'abôr. (in vouitin le rêlodzo ou bin cha mothra) Vouèt'ârè è on kâ...
- Luvi - Che t'alichè vouitî léve, Djyan ??? Hin ???
- Djyan - Bin che vo volê. (chè lêvè. I tapon a la pouârta) L'è chur li. Kan on pârlè dou laron ...
- Luvi - Vin dedin! (Gustave intrè)

Scène VII

Djyan, Luvi, Alèxi, Gustave.

Gustave - Bin la bouna né a ti.

Ti - A vo, Gustave.

Gustave - Echkujâdè mè. Îro amon a la Fin dêrê ...

Luvi - Alèxi no-j'a de. (on momin) È bin, ora ke no chin ti inke ... L'è po parlâ di rêfêkturè a fêre ou vîye tsalè, ke vo-j'è dèmandâ dè pachâ prî. Vo le konyethè kemin mè, vo li i poyî bin di-j'an, dza.

Gustave - Mè, trint'è chî j'an, doû po bouébo è trint'è katro kemin armayî

Alèxi- E mè djî-j'è chat'an kemin barlatê.

Luvi - Kemin vo j'îthè tsapouè ti doû, i vû nyon d'ôtro po fêre chin ke li a à li fêre.

Alèxi- Bin chur ke po bin, le fudri fotre bâ è n'in bâti on nâ.

Luvi - Djiyo pâ. Ma por mè, frantsemin, l'è mon rire-pére-gran ke l'a bâti, mon père-gran è mon chènaya li an

poyî tota lou ya ... Mè chimbyè ke cheri fère on' afron a mè j'anhyan, è le mè rèproûdzèré. Chi brâvo rîre-père-gran! L'é pà konyu, bin chur, ma l'é ère-tà chon nom ... è chon tsalè ...

Gustave - L'è vretâbyo ke po bin fudri to fotre avô. Ora..

Luvi - Djyan farè chin kan cheri pà mé dè chtî mondo. Ma po le momin, vo dèmando rin tchyè dè li fère chin ke prîchè le mé.

Alèxi - Cholido, l'è onko adî cholido, pêrdjyî. Ora, fudrè d'abôr l'ègotèyî. Fô dèmandâ à Pindzo...

Luvi - Bin vouê, ma chi djiyâchtro dè Pindzon, kan bouîtsè na gotêre n'in fâ duvè-j'ôtrè, avu chè gran pî pyê. L'è jou katre dzoua dêvron chi tê, dêvant'an; è bin li a mé dè gotêrè ora tchyè ke n'in d'avê, chu men' ârtse.

Gustave - È bin, vo porâ èpê dèmandâ Sandron. L'è on to bon. L'a égotèyî le tê de la grandze de la Fin dêrê l'an pachâ : li a pà mé na gotêre. Kechto le mè deji onko yê.

Luvi - Ah vouê? E bin, li in pârlèri. Cherè po dè fûri. Ora, po chin ke l'è dou travô dè tsapouè,... li arè d'abôr l'aryâ a rè pounâ. Chin, dêvan bâ, che no volin pà rè avi di-j'avanturè

Gustave - Ouê ... l'an pachâ, ha bala vatse portinta ke l'a pachâ bâ ... è ke l'a fayû tchyâ....

Luvi - Dè tsanthe onko k'îrè mâye. Ma fâ rin : l'aryâ le fô rè pounâ kompyêtamin. È pu, li arè achebin la parê de la tsambra à lathî à rè fère. L'è èchpojâye a la pyodze. Ch'è ke li a pachâ sant'an ke dourè ... Le tsalè l'è jou bâti-rè bâti, chtadre-in mil cha thin nonant'yon. Moujâdè.

Djyan - L'è on pêyo, ke fudrê, po bin; ti lè tsalè n'in d'an yon.

Luvi - Lè tsalè nâ, vouê, è va proû bin. Ma lè tsalè d'on

yådzo n'in d'avan rin. On chari proû pã yô fère on pëyo lé, d'ayeû.

Djyan - N'in parlâvo tchyè pë moûda dè dre. Bin chur k'on è bin mî din lè dou-j'ôtre tsalè. Chi, përdjyi, le fô oûjã kemin l'è.

Luvi - Pahyinta, Djyan. T'i dzoûno. Kan cheri pã mé pëchyâtre, te fari on tsalè nâ amon lé ... avu on bî pëyo.

Djyan - Ma, chënya. Che l'è-jou bon por vo, cherè achebin bon por mè è le mantindri du tin ke vëkethri, nothon vîye tsalè.

Luvi - Rëchpè por tè. (on momin)

Djyan- Vo dejã achebin ke vo volã rè fère la parê dè bije..

Luvi - N'in d'a galéjamin fôta achebin, l'è veré.

Gustave - O vouê, mé tchyè fôta.

Luvi - È bin, intindu. Chin fã ke vo lécho le choin dè fère chin ke li a à fère. Djyan travayèrè avu vo. L'è on tot'adrê, po gadzenã. Vo tayèri le boû ke fudrè in d'avô dou tsalè. A vo dè fère chin ke fô, è dè fère po le mî.

Gustave - Fudrè to pyin dè boû ...

Alèxi - No porin no rëdzoyî dè fotre bã, d'èkarã è dè bombanã.

Luvi - Vo fudrè adon tÿyî le boû a la dzalã, po ke chè rëthrin'nyè pã è ke betî pã lè dziron ... Lè j'anhyan l'an tot'êvi je jou dè ke fayi fère dinche.

Alèxi -Vouah !!!

Luvi - Chyè chyè, chin i l'è. L'é rëmarkã mé d'on koû. I vu ke vo tÿyichã le boû a la dzalã.

Gustave - È bin, intindu!

Alèxi - No porin kontã dè no chohyã chu lè dè.

Gustave - No no rëtsâdërin dè travayî. La mÿyou roba, l'è

le chêrpi, ke djyon adî. Ma no volin pã êkarã le boû
chti l'evê, adon ?

Luvi - Bin chur tchyè na. Vo l'èkârèri chti fûri, à la chã-
va de la nê. Fã tan bon, amon pê la dzâ, le fûri,
kan le chëlâ bayè. Ah! Ch'îrè pã chi bâgro dè chohyo,
l'è mè ke cherè benêje d'îthre avu vo amon pêr lê !

Gustave - On koû le boû êkarã, no le mênèrin tantchyè d'avô
dou tsalè, chu chi rëpyênè.

Djyan -No cherin bin, lé, po bombanã, no trè.

Gustave - Po bin, fudri, îthre katro : doû djoyû dè bombanãre.

Alèxi - No no tsandzèrin. N'in fô kan mîmo yon po fêre la
popote. Te fari, tè, Gustave, t'ã mé avîji tchyè mè.

Djyan- È chuto tchyè mè. Ché to djoyuchto fêr'a betã dè l'î-
vouè dèchu, mé. (i ri)

Alèxi - On vê ke t'i pã maryã. Ta fèna t'ari dza drèhyî.

Gustave - Mè mè krêyo, arê, ke kan lè fènè drèthon lou-j'om-
mo, l'è ke lou-j'omo n'in d'an fôta, dè drèhyî.

Djyan -Pori proû îthre ...

Alèxi - Atin po vêre. Te charé onko îthre èthenã.

Gustave - E bin, d'akouã : fari la popote po hou doû prin-
bè. Le tsalè l'è to prî, le ryô pã bin yin por alã à
l'îvouè. On è adi mî ou trintsãbyo, kan fô popotã.

Luvi - Adon, kan moujådè vo dè vo betã dêvron chin ?

Gustave - Kan vo vudrê.

Luvi - È bin, no j'an dza jou na krêtchya dè nê l'ôtri, lè
hôtè chon adî byantsè, krêyo ke vo farã rin mô dè
chin impunyî chin tarlatã, hin ?

Gustave - La chenan'na ke vin ?

Luvi - Vouê, no chin dza a la fin dè novembre : l'è la Ka-
tèlena dèman (avu intinhyon) Tchyè pî, Djyan ?

Djyan -(in rijin) Bin ke djyon. L'è dona, ke vo j'a chin

kontâ, ou tchyè ?

Luvi - Vouê. (on momin) È bin, don, a delon ke vin .

Alèxi- A delon, intindu.

Gustave - Portan, Djyan, no t'an gravâ d'alâ trovâ ta Moni-
ka. T'atindi chur chta né.

Luvi - Nenè. L'an di-j'ôtre pyan po chta né. Tchyè pî.Djyan?

Djyan -Chè chon intindjyè dutrè dè lâ, por alâ tsantâ la
Chinte Katrine - la Katèlena - vê lè vîyè fiyè de
l'indrê, po lè bouchkanyî on bokon.

Gustave - L'è achurâ Monike ke l'a chin terî in'nan. Chin,
l'è bin ouna di chuvè.

Luvi - Chuto onko ke l'è a boun'èkoulâ, avu Djyan.

Alèxi -Vouê, vouê, vo pudè dre. Adon, van vini tsantâ ché,
don? vê Justine ???

Djyan -Bin chur. L'è chuto à chen'intinhyon ke l'afère chè
fâ. (in rijin) Ma lè-j'ôtrè n'in profitèron achebin.

Alèxi -Chè vou pâ mô kontintâ po chin, Justine, nâ ???

Djyan -Portchyè chè môkontintèri the ? Po na fâcha. M'in fâ
proû matêre, li. Vo la konyethè achurâ ?

Gustave - Va pî. Justine di fâchè. On la konyè du li a gran
tin. Ma, l'è lêvi, ou tchyè, k'on l'apêchoui pâ ?

Djyan- Na na, l'è pè le pèye dêrê, ke takounè. No la kriyè-
rin kan cherè le momin.

Alèxi - Cheré bin kuryâ dè chin oûre, mè, è dè vêre la mina
ke vou fére.

Gustave - Mè achebin.

Djyan- È bin, ora bon, vo-j'i tchyè a choabrâ. La méjon vo
vou pâ tsêre dèchu (akutè)

Alèxi -(k'achoroyè achebin) ... Chimbyè k'on intin ôtchyè.

Djyan- Bal'è bin. L'è lâ. Chon vê Martine dèkoûthè. L'è le

momin dè kriyâ Justine... è dona achebin. (in kriyin)
Justine! Justine! Dona! Dona! Vinidè vi ché! (Justine
è Maryè arouvon)

Scène VIII

Djyan, Luvi, Alèxi, Gustave, Justine, Maryè.

Justine - Adon, tchyè ke li a ??

Djyan - Ma è bin, li a ke Gustave è Alèxi volon pà lou-j'in
d'alâ chin vo bayî la bouna né i duvè, bon.

Justine - È bin, bouna né!

Maryè - Bouna né! (A Djyan, à pà) Le kâfé nê l'è fê.

Gustave- T'aré chur mî amâ n'in vère di pye dzoûno, hin,
Justine ?

Justine - Ô chan na! Kan on' intin gabâ hou ke chon maryâyè..
(on intin tsantâ dèvan la mējon) :

Chinte Katerine, èthi fiye d'on rê (bis)

Ave Maria, Sancta Catharina (bis)

Korâdzo, Katerine, no tè mârÿèrin dza (bis)

Ave Maria, Sancta Catharina (bis)

Justine - Binda dè roûthè, va. L'è po chin, adon, ke vo vo-
lâ tan mè bayî la bouna né ???

Alèxi - No chin pà lè cholè, kemin te vê.

Luvi - (in rijin) Di vê, Djyan, va vi lou dre dè vinyi
dedin, prindre na punya dè tsô.

Djyan - E na tacha dè nê, tchyédè, dona ? l'è prè,
krêyo ???

Justine - (a Djyan) Ah ha! vêrmena, l'è po chin, ke dona
li fayi tan rê fère dou dou fû ou potajé ??? È mè,
la kûre, l'è onkora mè ke l'è betâ l'ÿouè dèchu.
Roûtha, va.

Djyan - È bin, te vê k'on binfê l'è dyjêmé pèrdu. T'ari
dou kâfé nê apri avi jou on bî concert. È pu l'è

la rèkonpincha po le voyådzo ke te m'â fi a fêre
à Bulo le premî d'êvri.

Justine - Rankuneû kemin la mula ou pape, ke l'è, le noû-
thro...

Djyan - Ou yu dè m'agonijâ inke, te faré mî d'alâ lou
dre dè vinyi dedin. L'è a tè dè lè j'invitâ puch-
ke l'è in ten'anâ ke chon vinyêtè. I konton chu
chin. (a pâ) Le lou j'é promè.

Justine - (in rijin) Mè tînyon po la kûre, pêr inke.
Tchinta binda. (i chô è rè vin avu lè fiyè)

Scène IX

Djyan, Luvi, Maryè, Gustave, Alèxi, Justine, Anna, Monike,
Léa, Toni, Juli, Yoni, Jebé.

Maryè - (i fiyè k'intron) Ora bon, Mè krèyé achurâ ke lè
ryondênè îran lêvi, a chta chêjon.

Luvi - Ma lè mërlo chon adî pêr inke, kemin te vè.

Gustave - È ke tsanton bin.

Luvi - Va vi lou fêre na tacha dè nê, Justine.

Maryè - Ma l'è dza fê. Léche mè rin tchyè alâ betâ lè tachè,
ora ke Justine châ dè tchyè ke ch'abayè. (i chô)

Justine - Onkora? Dona îrè intindjya avu ha binda dè roû-
thè po mè tinyi po la kûre ??? Ô ma chin chin.

Luvi - Achtâdè vo, grahyâjè, che vo chédè yô. (ch'achîton)

Justine - (à Monike) Tè, Monike, t'i djoyuchto bouna po
betâ avu ha manuhya dè Djyan. Le meyâ di doû vò
pâ le mindro.

Gustave - Ma l'an ke vin, Monike, cherè a ton toua... a
min ke du che lé te tè betichè la kouârda ou kou.

Alèxi - Mè, ch'îro Djyan, la mǎryèré pǎ dèvan, po k'ôchè
le pyéji d'avi on bî koncert, kemin chta nê.

Justine - Mè krèyé ou mintè ke vo derǎ "po vindjyî ma
chèra" Ma alâdè! Hou-j'omo!

Jebé - Ti lè mîmo! Routhè d'âtre, tchyé, Justine ?

Justine - Te pou achurǎ dre! N'in d'a-jou tchyè yon dè
bon : lè koukiyè l'an medjyî, le bâvon adî ora.

Alèxi - Ma tchyinta kroûye linvoua.

Djyan - Èthenǎdè vo ke n'in d'ôchè rin trovǎ.

Léa - Di pe chyǎ rin volu. Vê trû bî. I djyon adî ke
lè to fin chè mǎryon pǎ.

Anna - E lè to foû panyî.

Alèxi - À vouê ??? Chu bin èthenǎ portchyè ???

Léa - Ora bon, l'è achurǎ to chimpyo : lè to foû, nyon
lè vâ.

Justine - È lè to malin, arê, n'in volon rin. Chin fǎ ke
po fère le nyô, li a tchyè ...

Djyan - Lè demi-foû, di le pî to fro, kachèrouda.

Justine - È bin, t'i onko pe malin tchyè ke l'aré kru.

Alèxi - L'è jou proû malin, din ti lè ka, po tè menǎ prî
na kobya dè tsantèrîdè...

Gustave - Po tè fère pyéji.

Justine - Pêchke vo krêdè k'îrè po mè fère pyéji ??? Pe
chyǎ po mè kudjyî fère a dèpi, vouê. Vo chédè,
hou pǎ tan dèlingǎ, chon pyin dè kroûyè rujè,
kan l'è tchyèchon dè fère ingréyî.

Luvi - I vin galéjamin pointchya, notha Justine. È Lèa
achebin.

Gustave - Gǎ che l'an on koû le drê dè vôtǎ. Ch'è ke
chon in majoritǎ. Ch'indjyindron proû po no fère
a danhyî chu lou mujika.

- Juli - Chin, adon, vo pudè kontâ dèchu. Li a proû gran tin ke no fô danhyî chu la voûthra, no.
- Anna - Ch'on pou apêlâ chin de la mujika .
- Justine - Le chèn krêyon adî : chon pyin dèn bon-j'idé.
Apri to lèn korbé achebin, chèn krêyon ke tsanton è ke tsanton bin.
- Djyan - Oû yu ke lèn-j'agaché, lâ, ché pâ chin ke chèn krêyon.
- Justine - Chèn krêyon k'in lou betin avu lèn korbé po bramâ dèn mitin...
- Djyan - (in apondin) Farèn proû pe bî oûre, ou tchyè ???
L'è chin ke châbrè a vèrè,... a oûre, chuto.
- Luvi - E bin no vèrin chin kan cherè. Ma in atindin ha, dèn mujika, vo fô no rèn tsantâ ha tsanthon dèn Chinte Katrine, grahyâjè
- Djyan - No-j'ôtro, no bordenèrin la chèkonda d'oroye.
- Justine - Po bordenâ, no kontin chu tè. T'â tan avîji.
- Luvi - L'è bon ora, duvèn kroûyè linyouè. Tsantâdèn mèn ha tsanthon è pu aprî, no-j'oudrin bèrè na tacha dèn nè à l'othô.
(i rèn tsanton "Chinte Katerine". Lèn j'omo tsanton le tènor è la bâcha)

R E D J Y O

=====

TABLÔ I

Ou pêyo vê Djyan, pê vê on'âra dou dumidzoua, à la fin dè mả in 1910.

Scène I

Luvi, Maryè

Maryè - È bin, nothè tsapouè l'an dou bî tin amon pê chi tsalè.

Luvi - (pả tan chur) Ouê ... ouê ... Bin proû bî, ni bin. I rèlinyè ti chtou dzoua; li a adî prâ dè nê, amon lé. L'aré mî amả k'atindan, ma va! Volan a to prî alả.

Maryè - Vou dza vinyi avô, ha nê : i fon a ridjyeû, lè ryô chon to rochè. Tan mî!

Luvi - Ouê... "tan mî"... Bin du tin ke vin rin avô tchye dè l'îvouè pê lè ryô; ma ch'alichè bayî di j'avalantsè...

Maryè - Vouah! Te t'impontè po rin. L'è ton kê ke fả chin. Kan on chề pouartè pả tan bin, on ch'in bayè por to è po rin. (on momin) Te faré bin dè rề alả on kou ou mêdzo.

Luvi - Chả îthre ... Ma l'è na kotse a j'avalantsè, amon lé.

Maryè - (inkrêdula) Chan! To l'Intchyamon, l'è na kotse a j'avalantsè!! A chi konto, duchèri îthre inglouti du li a gran tin. È bin ...

Luvi - L'è portan bin jou on'avalantse ke l'a prê lê-vi nothon tsalè amon lé, on yảdzo.

Maryè - Ma li a vouère gran tin, dề chin. È bin, l'an de la grôcha nê - in nonant'è thin - li a rin

jou dè-j'avalantsè po prindre lêvi le tsalè.
Chin l'è kemin le Nirmon ke l'è vunû avô chu
Thinchâlê : l'è de l'afère k'arouvè on koû, è
pâ rê. Chin fâ ke l'è hou ke l'an onko rin jâ
ke richkon. No-j'arin di novalè chta vèprâ :
no chin dechando, i vînyon avô po dèman.

Luvi - Ma delon, che chi tin dâ kontinuè, vu to kour
pâ ke rê alichan amon.

Maryè - Te fari kemin te dzudzèri a propoû... Alin adî
tantchyè lé. No chin tchyè a la fin dè mǎ : le
pou tin l'è achtou rê inke, avu la nê, le frê,
la dzalâ.

Scène II

Luvi, Maryè, Justine

Justine - (in intrin) Ma... tchyè ke vo-j'ê, vo doû ???
Vo j'i l'ê to kapo.

Maryè - No-j'an ke no chin ti doû in pochyin. Mè, po la
chindâ a ton chèn्या, è li po lè tsapouè.

Justine - L'è veré ke chèn्या fari bin dè rê alâ on koû
ou mēdzō. Ora, ... lè tsapouè, li a pâ a chē
fére dou pochyin por lâ : fâ mēyâ amon lé tchyè
ou bâ è la réche a bombanâ rêtsâdè chur mî tchyè
on fornî dè molache.

Luvi - Vouê, ... ma lè-j'avalantsè ???

Justine - (in rijin) Lè-j'avalantsè ??? Vouah!

Luvi - Ma è bin, t'i dzoûna, tè; te n'â onko djoyémé
chin yu.

Justine - L'è veré. Ma ... vo panyî, chèn्या.

Maryè - L'è bin chin ke li djyo; tchyè ke, te komprin,
n'in d'a je jou ouna, on koû, ke l'avi prê lê-

vi le tsalè , li a mé dè sant'an. Adon, ton chèn'ya ch'impontè. Po rin.

Luvi - Bon Djuvuyè, ke chi po rin. (chè lèvē po chayî).

Maryè - Yô vâ tho, a ri rè ???

Luvi - Prindre on bokon l'ê in fagotin dêri la méjon.

Maryè - Te chudri pã dinche, chin mandzè, chin rin a la tâtha. Beta ou mintè ton jilè a mandzè è ton tsapî.

Luvi - (in rijin è in fajin le "salut militaire") A vos ordres, mon colonel. (Maryè li betè chon jilè dè frotson a mandzè dè fothêno).

Justine - (in li betin chon tsapî) Inke. Chti koû, voj'îthè bî. On oûjè vo mothrå n'impouârtè yô.

Luvi - (in rijin) Ouê, ouê, l'ê bin kemin Alèxi deji d'outon pachã : kan on è in minoritã, fô martchî djuchtô.

Justine _ (in rijin) Âmèrå vo mî martchî dè travê ???

Léchîdè chin à hou ke l'an trû bu, (Luvi chô)

Scène III

Maryè, Justine

Justine - N'âmo rin le vère alã fagotã youè. Fã tsô tchyè tsô vouêrbè. Le tin l'ê adî tchyè demi rêtsoûdã. È pu dêri la méjon, li a to doulon on piti chi ...

Maryè - Ché prâ, ma va le rêverî. Chè rêtsâdèrè in fagotin, è chuto, chin le chudrè dè chè j'idé nê. L'a pouère d'en'avalantse amon pêr lé è on li pou pã chin chayî du la tâtha. Rêmârka pî : l'ê adî kan chon kê va pã, ke ch'impontè por to è po rin.

Justine - Fudrè ke rè alichè ou mēdzo. Atindè, le vu dza intrèprindre, mè.

Maryè - Få gayå. A tè, t'akutèrè mî tchyè a mè. Tåtse dè le pêrchuadå.

Justine - Léchîdè mè pî fére. N'in vu dza vinyi a bè.
(in vouitin fro) Ma... nekoué è the ke vin in kontre ché ? Bon! Monike.

Maryè - Ch'in'noûyè dza aprî Djyan, parè.

Justine - Tchyè voli vo! Vo dètè chin komprindre, vo ke vo j'îthè jou amouîrâja, a chen'ådzo.

Maryè - Ma on yådzo... (on intin tapå) Va rèpondre, tè; mè l'é dou travô pê l'othô. (i chô).

Scène IV

Justine, Monike.

Justine - (in oûrin la pouârta à Monike) Ora bon. Bin novala.

Monike - A vo! Dona l'è pà inke ?

Justine - Mè krèyé pe chyå k'irè aprî Djyan, ke te mè dèmandérè... Na ???

Monike - (in bichkotin) Mè ? Portchè ? Ché proû ke l'è amon ou tsalè. Te tè krê ke pu pà vivre chin Djyan, ou tchyè ???

Justine - Ô,... on momin, tchyè chi chyè, ma pà gran tin On bokon kemin lè tsambèro fro dè l'îvouè.

Monike . (in rijin) Atan dinche tchyè kemin lè vouîpè, ke chon bin tchyè fro dè l'îvouè ... è k'on'yon.

Justine - Oû yu ke lè tsambèro, lâ, i byochon. Djyåbyo l'on, tsankro l'ôtro, (on momin). È bin, na, a-

kuta, l'è onko pã rè avô du le tsalè, puchke te
le mè dèmandè.

Monike - T'è rin dèmandã !!!

Justine - Pã avu lè botsè, na, ma avu lè-j'yè. (in alin
prî dè li è in la voutin i-j'yè) On vi Djyan de-
din ... è on intin batre ton kâ du che.

Monike - (in rijin) Por tè! T'i bin adî la mîma dzêcha.

Scène V

Justine, Monike, Maryè.

Maryè - (in intrin) A vo Monike.

Monike - A vo, dona. Vinyidè vi m'îdjyî à mè dèfindre.
Justine mè torturè.

Maryè - Achurã !! ??

Justine - Mè ke li kudjyîvo dèvejã dè Djyan in mè
krèyin dè li fère pyéji, é pu adon chè pyin a vo
ke la torturo. L'è pe chyã mè, ke l'arè fôta dè
chèkoua.

Maryè - (in rijin) Vouê, vouê. Mè dèmando, mè, tchyinta
n'in d'a le pe fôta. Krêyo proû ke vo j'îthè to-
tè duvè gayã bin in ètha dè vo dèfindre... è mi-
mamin d'atakã, hin ???

Justine - Ah ??? L'è dinche ke vo mè dèfindè, dona ? A-
tin, tè Monike, mè vu dza vindjyî : kontèri to a
Djyan kan arouvèrè.

Monike - L'è pã bin pouêre.

Justine - Te tè chin imparaye. Ma atin adî po vèrè. Li
vu kontã, chta né, kemin te tin a li.

Maryè - Che t'in d'ã l'èpãhyo. Te komprin bin k'achtou
ke chè cherè panã le bè è rajã a min mô, vòlèrè

lève vê cha Monike.

Justine - (po fére ingrêyî) Poure bouébo. Che chatsè to..

Monike - Li a din ti lè ka ôtchyè ke chå pà, è tè panyi :
l'è chin ke vînyo dèmandâ a ta dona. (i ri)

Justine - Ô te tè porî chur pà in tinyî bin gran tin dè
le dre.

Justine - Na, pêchke prîchè. (on momin) È bin, dona, mè
vinyè vo dèmandâ che vo j'arâ, di kou, de la
chèmin dè fâvè por no. No-j'in d'avan vouêrdâ
kemin ti lè j'an, ma lè ratè la no-j'an tota
krichtouya, moujâdè.

Maryè - Vouê... ch'è ke l'è d'abôr le momin dè lè pyan-
tâ. Te konyè le rèvi :

*"Ou mi dè mà, di fâvè, ou mi d'êvri di fâvètè,
ou mi dè mé, rin"*

Monike - Bin ke di ma mère-gran. L'è li ke bedè po ke lè
fâvè chè pyantichan ora. Ekâvèri bin la nê ou
kurti po chin, vo djyo.

Maryè - Ma bin chur, ke no-j'in d'an. E proû matêre.
Vouêtèri aprî chin è lè tè-j'invoûyèri portâ
chta né pê Djyan.

Justine - (po fére ingrêyî) Oudri mè, dona.

Maryè - (in rijin) Rin dè chin. T'i pà dè konfyanthe :
fô Djyan, po chin.

Justine - Che l'è d'akouâ dè fére la komichyon.

Monike - (A Justine) Ô ma tè! (a Maryè) Rêmarhyin gayâ.

Justine - Po lè fâvè, ou bin po la komichyon ??? Po le
komichyenéro, pe chyâ, ou tchyè ?

Monike - Tè fô the le chavi vouè ???

Justine - Le ché dza, mouja tè vê.

Monike - E bin, mērci gayå. Vo no deri vouére få.

Maryè - Ora, chan! L'è onkora ôtchye tchye chin.

Justine - Pyanta lè rin tchye chin tarlatå, dèvan tchye
ke lè ratè lè medzichan achebin.

Monike - Få tè pà dè pochyin.

Justine - L'è proû veré aprî to (a cha dona) Che l'è
Djyan ke lè lou pouårtè, Monike l'è din le ka dè
lè tinyi chu chon kâ tantchye ke chan pyantâyè.

Monike - Råva, tè, roûtha. Åmo mî chin tchye dè tè tinyi a
tè, chu mon kâ : l'aré bin trû pouére dè mè pekå.
A rè vère.

Maryè - Dinche prèchåye ???

Justine - Ma bin chur. Komprindè, Djyan l'è pà inke. Adon...

Monike - Va adî, tè, (a Maryè) A vo rè vère, don. Mērci
bin. (a Justine) A tè rè vère, kroûye linvoua.

Justine - Rèmarhyin . Dè mîmo. (Monike chô)

Maryè è Justine A tè rè vère.

Scène VI

Justine, Maryè

Maryè - Te la bregandè, ha poûra Monike.

Justine - Pyindè la gayå. Dèmandè pà mî : l'è kemin lè
kroûye tsa : chuto kan la féjo ingréyî avu Djyan.
Pou dre kemin Maryan'na ou Trontsè, kan li fyê-
jan di pêrè chu chon tê : Che l'è d'amihyå, k'n'in
vînyè mé.

Maryè - Pê bouneû ke l'è pà bêteviyâja.

Justine - Ô adon, na po chin. Intin bin lè gålè.

Maryè - Tchye damådzo k'ôchè pà mé dè chindå...

Justine - Va dou to bin. L'è jou chè mothrå a on gran mê-dzo dè Bêrna dèvan yê, onko. (in vouitin pê la fenîthra) Vo kontèri chin on momin, li a Fraji k'arouvè : l'è pâ le momin dè dèvejå dè chin, Tchyè vin the fére ché, ha ? L'a achurå kotchyè novi a kontå.

Maryè - L'è mè ke li é de dè pachå prî on dè chtou dzoua, po m'intindre avu li po la buya. La fô ratini grantenè a l'avantho, ch'è ke! Lè dzin la chè ro-bon : l'è bråva è abila, è ke låvè bin.

Justine - Rèbyantsè ache bin le lindzo tchyè ke kontsè lè dzin ???

Maryè - Fô rin tchyè pâ apondre. Ora tchiche tè vè, intin hyå kemin na rata. Te la che (i tapon) Intrådè.
(Fraji intrè)

Scène VII

Justine, Maryè, Fraji.

Fraji - Bondzoua la kompanyi.

Maryè è Justine - Bondzoua, Fraji.

Fraji - Vouê, don, vo m'avå de dè pachå on momin, Maryè, po m'intindre avu vo. L'e rîdo choûtå chévê; chu pâ in dzornå vouê. Vouê don, l'è po la buya ???

Maryè - Vouê, po la buya. No-j'an gayå parê tchyè dè kothema. Ora, âmèré chavê kan vo pori vinyi.

Fraji - È bin, pâ chta chenan'na ke vin, ditè, Lisa de la Chérne m'a dza ratunu du li a na terya. Ora, che vo va, la chenan'na aprî... L'é dza vouitî lè pyênêtè, ditè : delon è demå, l'è la Balanthe. L'è na bouna pyênête po buyå, vo chédè. Lisa, li, vouê-tè rin, po chin. N'impatsè ke l'an pachå m'a fi a buyå chu le Pèchon. Ma vo djyo, cha buya l'a chèt-chyî grê. Portan, ke faji bî tin. Vouê, don, vo chédè ke lè mètchintè fèmalè l'an adî le bî tin po

buyâ ... Choche intrê no, bin chur : vudré pã dre
dou mô dè Lisa. Fô adî imparâ le pan k'on ganyè,
tchyèdè ... (in vouitin fro) Ma, vouitîdè vi alâ
Gustave. Chi, l'è pã chovin k'on le vi kore. Chu
bin èthenâye...

Maryè - (in vouitin) I koua in kontre ché. Mon Djyu. Poru
ke chi pã por on málâ.

Scène VIII

Justine, Maryè, Fraji, Gustave.

Gustave - (in intrin drî dedin, fro dè chohyo, impontâ)
Rîdo! Dou chèkoua! Djyan è Alèxi chon jou ramachâ
lêvi : chon prê dèje l'avalantse!

Maryè, Justine, Fraji - Mon Djyu!

Maryè - Justine! Va rîdo aprî ton chènaya, tchyé!!!
(Justine i chô in pyorin, Maryè pyârè)

Scène IX

Maryè, Fraji, Gustave.

Fraji - Ma kemin chin è the jelâ, ditè ???

Gustave - E bin, mè îro djoyuchtamin a l'fyouè, po fère
le goutâ. To por on koû, întindo na chëta d'infê,
ma na boûra, na monchtra karkachya. Mè rêvîro :
vêyo na montanye dè nê, dè pêrè, dè rotsè, rama-
châ lêvi le tsalè to prê, kemin che fuchè jou on
tsiron dè rèkouâ, È pu aprî chin, na nyola dè pu-
tha. L'avé le chohyo roûnyî. Djyan è Alèxi îran in
trin dè bombanâ drî d'avô dou tsalè : chon jou
ramachâ lêvi. Mè, l'é korê avô po vinyi aprî dou
chèkoua.

Maryè - Mon Djyu mè mon Djyu, chi pouïro Djyan! Chi pouïr'
Alèxi, avu tota ha binda.

Fraji - Vouê, l'è proû târubyo. Fô êchpêrà adî, tchyêdê.
A vo rêvêre, don Maryè, bon korâdzo. Vu alâ avêr-
ti la fêna a Alêxi, è pâchèri vê Monike. (Fraji
chô) A rêvêre (Luvi intrê avu Justine)

Scène X

Maryè, Gustave, Luvi, Justine

Luvi - È the pochubyo! Ma kan mē chimbyâvê ke le chinté!
Ah, mon Djyu!

Maryè - (in pyorin) Ch'îran pî pâ modâ, va! Alâ lou fêre
à tchyâ amon lê.

Gustave - No fô organijâ na brikola dè-j'omo por alâ ou
chèkoua..

Luvi - Alin no doû. No prindrin lê doû frârê à Monike.
A no katro ...

Gustave - Vo, Luyi, chobràdê ché. Vothon kâ ...

Luvi - Vu alâ ayu yo. Vu rê troyâ mon poûro Djyan...
Poûre bouébo! Poûro li! (i pyârê) I vu alâ.

Maryè- Ma na, chènaya, châbra inke. Te n'â pâ le kâ proû
cholido ... Justine, va avêrti moncheû, tchyé.

Luvi - (in chē léchin tsêre chu on êchkabi, akrajâ) Ah,
mon Djyu! on è to pari rin mē. (i pyârê)

Maryè - Poûro bouébo !

Gustave - Justine, va dre a moncheû dè no rê djiyindre
dêvan l'êkoûla, mē i vé alâ aprî lê frârê à Mo-
nike. A no katro, no volin dza fêre. A vo rê vê-
re! Bon korâdzo!

Luvi è Maryè - A rê vêre, Gustave. Rêmarhyin gayâ dè to.
(Gustave cho)

(Luvi à Maryè châbron inke chu pyêthe, akarajâ)

R E D J Y Ô
=====

TABLÔ I

Vê Djyan, le mîme dzoua, pê vê lè 5 ârè è demi dou du midzoua.

Scène I

Luvi, Maryè.

Maryè - Ah, mon Djyu! Che hou-j'ârè chon to pari grantè!
Adî rin dè novalè!

Luvi - Lou-j'arè adî le tin d'alâ amon ... Aprî chin, fô krojî, pâlèyi la nê ... Ch'è ke n'in d'a poutîthre dutrè mètre dè hô, amon lé.

Maryè - Mon Djyu è Notha Dona achichtê! Poru ke le rè trovichan in ya.

Luvi - Ma pôura Maryè, tè vudré pà fére de la pêna; te châ kemin no l'amâvan, chi bouébo... Le cheul ke le bon Djyu no j'avi bayî. Tan ke no j'aran portan volu n'in mé avê! Ma por mè,... a min d'on mërâhyo.

Maryè - E bin, che fô on mërâhyo, ke Notha Dona le fachè. L'a djiyémé volu no j'in bayî tchyè chi. Tan ke no l'an préya, portan! Ke le no vouêrdichè, ou mintè. Le li é bayî le dzoua ke l'è yunu ou mondo - îrè on dechando, le dzoua dè Notha Dona - Le li é bayî ... Ma l'è pà po ke le no rèprin'nyè dza.

Luvi - Tchyè vou tho. No j'an rin a kemandâ hô lé. No fô no rèjinyî Tchyè fére d'ôtro ? La fèna a Alèxi li fudrè bin fére, li, avu pyin on pêyo dè j'infan... L'è onko pye têrubyo.

Scène II

Maryè, Luvi, Monike.

Monike (in intrin. I pyârè) Adî rin ???

Luvi (in brînin la titha) Adî rin ...

Monike - Tchyè ke vo krêdè, vo, Luvi ???

Luvi - Ma fê, ma pouâra tè ... tchyè tè vu yo dre ? A min d'on mërâhyo, l'è gayâ dondzerâ...

Monike - Vo krêdè ??? Ma di koû, n'in rè trâvon ke n'an rin dè mô, dèje hou j'avalantsè ... On yê, din lè papê...

Luvi - Bin vouê ... ma l'è gayâ râ... Enfin, èchpêrin adî, du tin ke no j'an rin dè j'ôtrè novalè.

Maryè - Din ti lè ka, che no le rè trâvin in ya, no j'ou-drin tota la binda in pèlèrinâdzo i Mârtsè... è mè d'on koû. Te vindri avu no, Monike.

Monike -Bin, krêyo prâ! L'é dza promè on voyâdzo i j'Ermi-té, mè. I fô ke Notha Dona le no vouêrdê, i fô.
(tapon a la pouâta)

Luvi - Vinidè dedin. (Fraji intrè)

Scène III

Maryè, Luvi, Monike, Fraji.

Fraji - (in intrin) Bondzoua! Echkujâdè... Vinyé vouitî che di yâdzo vo j'avâ di novalè, ditè...

Maryè - (in chèkojin la tîtha) Adî rin ... (i pyârè)

Fraji - L'è kemin vê Alèxi, N'in rè vînyo djyuchtamin. Ha pouâra Fanchête, fâ pidjyî, vo djyo. Ché pâ kemin vou alâ, kan li rè mênèron prî chi kadâvro...
(Maryè pyârè to fê in intindin chin)

Monike -Ma nyon châ, che l'è pâ adî in ya.

Fraji.- Ô, te châ ... Chin l'è di têrubye-j'afère, hou-j'avalantsè.

Maryè - Mon Djyu. (i pyârè)

Fraji - Echkujâdè, Maryè. Vo vudrè pà fère de la pèna.
Bin chur ke di koû, ch'inkontrè ke n'in rètrâve
di-j'in ya.

Maryè - (a Luvi) Tchyè kri tho? Che no-j'invoûyichan Jus-
tine léve vê Fanchête ? Fudri pà la léchi cholèta
avu hou piti ...

Luvi - T'â réjon. Ma vudri pouthîthre tot' atan ke vînyè
chéve : no la rè mênèrin léve kan hou-j'omo arou-
vèron. No lè volin dza vère, du che.

Fraji - Bin moujâ, ditè! Oudri, mè, vouêrdèri ha marmaye
è vo-j'invoûyo chéve Fanchête.

Maryè - Cholèta, vudrè pà vinyi. Prindè Justine avu vo.
L'è ou pèye dêrê. Avu kôkon po la menâ, Fanchête
vindrè èpê pe chyâ.

Fraji - Djyuchto, ditè! A vo rè vère, don! Bon korâdzo!
Du tin k'on châ rin, on pou adî èchpèrà, tchyé-
dè. (i chô pê la pouârta du fon)

Scène IV

Luvi, Maryè, Monike.

Maryè - Ma lè hyotsè chenâvan tan la mouâ, demindze pachâ
(à Luvi) Le t'é ni bin fi a rèmarkâ.

Luvi - Chin va rin a dre. I chânon d'aprî kemin l'è l'è
matso ou bin chè.

Monike -Vo krêdè ke chin va a dre ôtchyè, dona ???

Maryè - Ma dona le dejê, è mè l'é bin je jou rèmarkâ mîma.

Monike -Mè, i chinto ke Djyan rè vindrè in ya, Vo vêrê.

Luvi - Ton kê le tè di, chè komprin ... ma ...

Maryè - Ah! Ke le bon Djyu tè bènechè la botse! Chi poure
bouébo! Tan k'îrè on galé patron!

Monike- Ma, dona, Vo ditè "îrè", kemin ch'èthi mouâ. Na!
L'è pà mouâ. Vo vêrê, i rè vindrè in ya, le chinto.

Maryè - Echpêrin.

Monike- Ditè, mè vo vu léchî : vu alâ betâ di bouji è
préyî à la tsapala.

Maryè - T'â bin réjon. Va gayâ. L'è bin chin ke vô le mî.
Ma no chin bin tan chin dêvan dêrê, ke no chan
vinyi à kou dè rin. (on momin) È Justine, yô è the?

Monike- L'è avu Fraji, i va tsêrtchî Fanchête.

Maryè - Ah vouê! Te vê, ora, l'avé oubyâ. Va don, fiyèta;
va préyî po Djyan è por no. Kan on è din le mâlâ...

Monike- A vo rè vêre, don! Rè pâchèri prî, tchyédè.

Scène V

Luvi, Maryè.

Luvi - L'è proû na galéja fiyèta

Maryè - O vouê, gayâ galéja. Tota dè kê. Justine è li ch'
âmon kemin duvè chèrè. È Djyan! On n'in pàrlè pà.

Luvi - Li tinyi fêrmo, l'è veré.

Maryè - Ma, t'in pàrlè kemin ch'îrè pà mé dè chti mondo...
Fô adî èchpèrà.

Luvi - T'â réjon. Echpêrin è abandonin no intrè lè man
dou bon Djyu è do Notha Dona...

Scène VI

Luvi, Maryè, Fanchête, Justine.

Justine - (in menin Fanchête pê le bré) Vinidè, Fanchête..
achtâdè vo on bokon inke. Fraji vouêrdè lè j'in-
fan; chon intrè bounè man.

Maryè - Vô mî ke vo vêyan pã pyorã, hou piti ...

Fanchête - (in chë lamintin) Poûre-j'infan! Rin mé dë chënya! Më ke l'é dza përdü le myo a chate an, ë uma dona ã dodzë! Ah! Le mälâ l'ë kemin le te-nëvro : i tsë adî rë i mîmë pyëthë.

Justine - Tan mô ke pouëchë alã, le bon Djyu vo-j'aban-denërë pã. Achtådë vo on bokon, Fanchête.

Fanchetë - Na, na, më vu pã achtã, rëmarhyin.

Maryè - Na tacha d'ôtchyë, ditë ???

Fanchête - O na, rëmarhyin gayã. Chu bin tan ëthrinte... Dre ke l'ë jou mûri amon lé !... akrajã dëje h'a-valantse! (pyârë)

Maryè - (in chouchpirin) Èlä!

Luvi ë Fanchête - (mîme djyü) Èlä!

Fanchête - (in vouitin pê la fenîthra) I châyon du le boû avu le brankã (vouëton ti). L'ë chur Alëxi ke l'ë dëchu. Mouã! Ah! (i chô a la korchä in fajin chi kri)

Scène VII

Justine, Luvi, Maryè.

Justine - A min ke chi Djyan...Chobrãdë inke chënya, ë vo achebin, dona. I vu alã... (vouëtë rë pê la fenîtha) Në ... l'ë pã Djyan. Ch'in van de la pã dë vë Alëxi. Mon Djyu! È Djyan? Poûro li!
(Pyâron ti)

Luvi ë Maryè - Poûre bouébo!

Justine (ke vouëtë adî a la fenîthra) Arouvon dëvan vë Alëxi ... I van dedin avu le brankã ... to dë dâ ... Fô krëre ke l'ë adî in ya... Ma Djyan?..

Luvi - Ke m'ôchë fayü vivre po chin vëvë! Mon cheul fe

akrajâ pê l'avalantse, dèje mon poûpre tsalè!..
le vîye tsalè dè mè j'anhyan!..

Justine - Ke le bon Djyu ôchè pidjyî dè no! (i vouêtè)
Fraji i chô du vê Alèxi avu Guchte.

Maryè - Tchyin Guchte ?

Justine - Ma, le frârè à Monike. Fraji trachè in chève...

Maryè - Ah! Che pouéchè no vinyi bayî di novalè dè Djyan!..

Justine - Che chatsan ôtchyè, Guchte vindri chur le no
dre.

Luvi - A min ke chi di trû kroûyè novalè...

Justine - Guchte ch'in va in kontre vêr lâ, to kapo...
Fraji, i vin in kontre ché, arê...

Maryè - Ma, ke chi pà po di kroûyè novalè!

Justine - Atindin, dona. Chê rin dè no tormintâ inke, kan
no chan rin.

Maryè - No j'in chan dza bin trû. (tapon à la pouârtâ)
Intrâdè. (Fraji intrè)

^
K Â (ou solo)

L' A V A L A N T S E

Rèfrin

Chenâdè, chenâdè la mouâ!
Chenâdè, hyotsè! L'avalantse
L'a pachâ.

Din cha grantâ trêna byantse
L'a to ramachâ.

1. Kemin on monchtro tropî byan
Impontâ pê lè bounè rodzo,
L'a choûtâ drî bâ pê lè rotsè.
Pê lè koyâ, pê lè j'intsan.

2. In fajin na chêta d'infê.
L'a chênâ pêto le ravâdzo,
Tot'avutrâ chu chon pachâdzo,
To trochâ, to frêjâ, to trê.
3. Pyorâdê, poûro j'armayî.
L'a prê lêvi le vîye tsalê.
Bramâdê, mê balê j'armayê.
Vo li rê vindri pâ poyî.

AKTE III

TABLÔ II

Le mîme dzoua, chu l'impyêthêmin dou vîye tsalê, pê vê
lê chi-j'ârê dou dêvêlné. Di tro dê mu, dutrê batsi avu
on mochi dê ramire, di pêrê. La scène l'è vudjya. On in-
tin bramâ di krotsêran ...

Scène I

(Din lê koulichê, on kê invijibyô : omo de na pâ, fêmalê
dê l'ôtra, chê rêpondon.

Ou bin 1 omo è 1 fêmala

Ou bin onko, to le kê inrêjichtrâ.

Le to l'è bayî chu on ton chombro)

Omo - La nê è lê rotsê l'an akrajâ le vîye tsalê...
L'avalantse l'a to prê lêvi ... Kemin on fêthu
dê paye...

Fêmalê- L'a prê lêvi le tsalê... lê doû tsapouè...

Omo - Poûr'Alèxi!

Fêmalê- Poûra vèva! Poûro piti!

Omo - Maleûreû Djyan! Ramachâ à la hyâ dê l'âdzo!...

Fèmalè- Poûra Monike! Poûre dzoune kê frèjâ!...

Omo - Poûro Luvi! Vîye mêtire armayî oûjâ pê le travô.

Fèmalè- Poûra Maryè! ke n'avi tchyè chi fe.

(On vi arouvâ Djyan, a gôtse)

Scène II

Djyan - Mon Djyu! Tchyin dèjâchtro. Rin mé tchyè dutrè batsi... di pêrè... on mochî dè ramire... Chi vîye tsalè k'amâvo tan! Ma le pî dè to, Alèxi è Gustave dichparu... ti dou... yo ? ramachâ pê l'avalantse...

Adjyu, bî chovinyi! Adjyu, Ma ya l'è frèjâye, ou momin ke keminhyîvè... Mon poûro vîyo tsalè, adjyu! Adjyu, bî tropî adjyu! Adjyu, la poya, l'è j'ayôbâyè ke lè vani chë rinvoûyîvan lè-j'on i-j'ôtro. Adjyu! (On intin di klankè di chenayè, on kor dzuyè le "Vieux chalet")

Le Kâ (rè prin chon djyû, invijibyô)

Omo - Hô lé, chu la montanye - Le vîy'tsalè l'è bâ

Fèmalè- Hô lé, chu la montanye - Le vîy'tsalè l'è bâ.

Omo - Lè rotsè è la nê - Chè chon unyè po l'avutrâ

Ti - Hô lé, chu la montanye - Le vîye tsalè l'è bâ.
Èlà! Èlà!

Djyan - (in èko) Èlà.

(N.B. - Du tin ke omo è fèmalè rèchiton ha lamintahyon, le kor dzuyè l'è : le kê chouê, psalmodiyè chin ke le kor dzuyè).

Fèmalè - Poûro Djyan! Tchyin chagrin!

Omo - Korâdzo, Djyan! T'i dzoûno!

Djyan - To l'è fournê por mè...

Fèmalè -(dzoyâ) Na! Na! To va rèkeminhyî. Le fûri va vinyi.

Omo - Ton kâ rè tsantèrè...

Ti - Ton kâ rèhyorethrè.

Ti - Ton kâ rèhyorethrè....

Djyan - Ma ... Tchyè k'intindo ??? È the on chondzo ???
(on momin) Na! Na! L'avalantse l'a to prê lêvi,
le tsalè, mon bouneû, tréto. Hâ! Ha karkachya! È
mè dèjo, pèrmi hou tsèvron, ha nê, hou pèrè...
trîna avô tantchyè d'avô dou tsalè... L'è Notha
Dona ke m'a chôvâ. Chin li, îro bin fotu... Ma
Gustave... ma Alèxi... Mouâ ti doû ... To l'è
fournê... por lâ... por mè ...

Kâ - Korâdzo, Djyan, Korâdzo! Te rè fari le tsalè.

Djyan- Nâ, Pouyèri pâ rè... Le tsalè l'è dèchtrui, mon
korâdzo avouê... (i pyârè)

Omo - Hou montanyè t'atindon... A tè dè lou ramenâ ton
tropî.

Fèmalè- Akuta lè bramâ, impaŋyintè à l'èthrâbyo, hou balè-
j'armayè.

Omo - Te pouyèri chti an.

Ti - Te pouyèri chti an.

(On rè intin le kor avu lè chenayè)

Djyan - (Kemin in chondzo) Mè chimbyè k'intindo la brijon
dou tropî... è la vouê dou payî dè Grevîre ke tsan-
tè... A min ke chi la vouê di j'andzè... Mon Djyu,
è the on chunyo dè Vo? M'apêlèrâ- Vo dza ? pye
hô tchyè ti lè vani ??? Chinto pâ mé mon kouâ...
n'é rin mé dè fouârthe... Mon Djyu... èyi pidjyî
dè ma poûr'ârma! Notha Dona, pouârta dou Paradi,
vinyidè mè tsêrtchî... (i tsê latchî, li nê dèchu)

R E D J Y Ô
=====

AKTE IV

Vê Djyan, le mîme dzoua, pê vê chat'ârè dou dèvēlné.

Scène I

Luvi, Maryè, (achtâ)

Maryè - (in betin bâ chon tsapalè chu la tràbya). No j'in
rè prêyèrin on du marinda, tchyé ?

Luvi - Ma vouê. L'è nothon cheul rèkonfouâ.

Maryè - Ou fon, puchke l'an rè trovâ Alèxi in ya, portchyè
chè pori the pâ ke rè trovichan achebin Djyan ?

Luvi - Che le bon Dju le vâ ... bin chur.

Scène II

Luvi, Maryè, Justine.

Maryè - (: Justine k'intrè) Du yô vin tho, fiyèta ?

Justine- Du vê Alèxi. I choufrè gayâ. L'è fêrmo adoubâ.
Pê bouneû, onko, ke n'a rin dè frèjâ pêr dedin.

Maryè - Bin,krêyo. Avu tota ha binda!

Justine-(in moujin à ôtra tsoûja) Vouê ... bin chur ...
(on momin) Tchyè ke fô fère a marinda, dona ?

Maryè - Chin ke t'udri, Rin, por mè, din ti lè ka. N'é
pâ fan.

Luvi - Por mè panyi. On è bin tan chagrinâ ...

Justine-Ma vò fô medjyî, to parê. Fô pâ vo léchi alâ din-
che. Che Djyan îrè inke, vo deri chur kemin mè.

Maryè - Ch'îrè inke... Ma ... pouro li! (i pyârè)

Justine-Dona! Pyorâde pâ. (va prî dè li, li pâchè le bré
chu l'épôla) Dona!! (li bayè na dzoûta)

Maryè - Chimbyè på pochubyo k'on pouéché chufri dinche.
L'è ôtchyè d'afriyâ... (on momin) Adon, te di
k'Alèxi l'è dinche adoubâ ???

Justine-L'a cha konyechanthe, pêrdjiyî. M'a de dutrè mo-
Ch'in rapêlè dè rin tchyè ke ch'è chintu to d'on
koû tamachâ lêvi dèj'on tsiron dè nê, din na
chèta d'infê... La tsamba l'è på trochâye kemin
l'avan kru, ma l'a on bré galéjâmin abîmâ.

Luvi - T'a på parlâ dè Djyan ???

Justine-Li é intrêvâ aprî, ma châ abcholuamin rin. Ujêne
è Guchte ke l'an portâ Alèxi avô, chon rè modâ
dè chuite amon avu le brankâ, po kontinuâ a vouitî
aprî Djyan. Gustave l'è rè jou amon avu lâ ache-
bin. Foyon adî ou fon dou patchî, parè.

Maryè - Le no rè pouârtèron prî lè pî le premî ... (pyârè)

Luvi - Che le rè trâvon ... Dèje tota ha nê ... Ôtramin
Ah... Mon Djyu... Na. Na... på chin, chôpyé!...
(pyâron ti trè. La pouârtâ ch'ârè krâ, Djyan in-
trè).

Scène III

Luvi, Maryè, Justine, Djyan.

Djyan - (in intrin) Chènya! dona! pyorâdè på! Chu inke!

Ti - (din on kri) Djyan!! (Li châton ti trè ou koû)

Maryè - E the pochubyo! Djyan, tè inke!?(pyârè)

Luvi - Chimbyè on chondzo...

Djyan - Ô... Tréti inke! Chènya, dona, Justine! Tchyin
bouneû!

Justine-Che te chatsè kemin no-j'an pyorâ (i pyârè)

Djyan - È bin, pyorâde på mé, puchke chu inke. L'è a mè
dè pyorâ ... Gustave è Alèxi ... lè pouïro lâ!
På trache ...

Justine-Chon ti doû in ya.

Djyan - (fro delé èthenâ) In ya ??? È the pochubyo ???

Justine-Ma vouê. L'è Gustave ke no j'a portâ la novala
k'on avalantse l'avi to prê lêvi : letsalè, A-
lèxi è tè. Gustave, li, îrè à l'îvouè kan chin
l'è arouvâ. L'a vòlâ avô aprî dou chèkoua. L'an
rè trovâ Alèxi ou fin fon dou patchî.

Djyan - In ya ? Ma ! ma ! ma !

Justine-In ya, vouê, ma galéjamin adoubâ. Ma lê mêdzo
èchpêrè dè le chòvâ.

Maryè - Ma tè, poûro Djyan, yô îrè tho inglouti, di, ke
tè trovâvan pâ ?

Djyan - (adî to rêmouâ) Ah ! Vo pudè kontâ ke l'è yu la
mouâ du pri ! Chu jou ramachâ lêvi pêrmi di batsî,
avu on pan dè tê. L'è chin ke m'a chòvâ. Chin l'a
fi kemin on'èchpêche dè kâja outoua dè mè... Îro
pâ akrajâ, ma din la né kompyèta.

Maryè - Poûro bouébo ! Vyêh.

Djyan - L'è ravadjyî, navatâ ... è mè chu rèkemandâ à
Notha Dona vo pudè krêre ! Tot'in dzevatîn po mè
terî fro ! Mè chu fi on tunêl doulon d'on batsî,
in èchpèrin dè chayî du ha montanye dè nê è dè
pêrè. L'èournê pê vère tralenâ on bokenè dè
dzoua. Hâ ! chi dzoûyo ! Vouêto : îro ou pî de la
chapala yô li a la tsapalèta !!!

Maryè - Ma di ! L'è tè ke te la li â betâye, po tè vint'
an.

Luvi - È bin, t'a bin rêmarmhâ.

Djyan - Vo pudè kontâ ! Hâ ! Tchyin koû ke chin m'a fê, dè
la vère inke !

Justine-Tchyinta rèponcha, di !

Djyan - L'è volu alâ vouitî amon ou tsalè, aprî lê doû
Rin mé dè tsalé. Tchyé dutrè pêrè, dutrè batsi

èchpardzalâ dè big bag, on tro dè ramire...
Tchyin dèjâchtro. E pà trache nè dè Gustave, nè
d'Alèxi. Chin m'a trochâ la fouârthe ... Chu tse-
ju bâ latchî... Vouére dè tin li chu yo chobrâ,
n'in ché rin. L'è le frê ke m'a rêvèyî : mè nève-
chi déchû a patè. Îro dza krouvâ dè nè kan chu
rè vunû a mè.

Maryè - Mon Djyu è Notha Dona!

Luvi - T'aré pu chobrâ dèje la nè ... dzalâ lé...

Djyan - Mé tchyè chur.

Maryè - Ma to parê, Poûre bouébo! (i pyârè)

Djyan - (in alin l'imbranchî) Ma chu inke, dona pyorâdè
pâ! (i va vê chon chènya, l'abbranchè) Kemin chu
kontin dè vo rêvêre ti!

Ti trê- Ma è nô!

Justine-Tan ke no j'an pyorâ!

Djyan - (in alin vê Justine po l'abbranchî) Poûra Justine!
T'â adî lê j'yè to gonhyô... T'â dinche pyorâ
achebin ? Tchyinta pouta fâcha ke vo j'é fi à ti,
tchyé ? Ma te châ, m'in cheré bin in pachâ.

Justine-No achebin, va pîre.

Maryè - No j'an promè d'alâ dutrè koû i Martsè...

Djyan - Ti inthimbyo adon ?

Luvi - Ti inthimbyo! è Monike avu no.

Justine- Ma ha, kan charè ke t'i in ya, Vou vinyi kûre
dè dzoûyo. N'in d'a the pyorâ achebin! La vu
alâ aprî, è to tsô. (i chô)

Scène IV

Luvi, Maryè, Djyan.

Maryè - Ma di vê, poure bouébo, t'â achurâ na bala fan...
rin rê medjyî du chti matin, mē moujo, ou tchyè?
Tè vu alâ...

Djyan - Na, dona, n'ê pâ fan. Chu choû dè dzoûyo. Ma kan
li moujo,...

Luvi - È no panyi, no-j'an pâ fan. No-j'îran rêvon dè
pyorâ, è ora, no chin kemin in paradi : lê, li
an djiêmé fan.

Maryè - Ma to parê, na tacha dè kâfé adî, tchyé, Djyan ?

Djyan - (chin fêr'atinhyon, in moujin a ôtra tsouja)...
Vouê... Vo ditè ? dona ?

Maryè - T'â pâ oyu chin ke t'ê de ? Krêyo ke t'îrè in
trin dè moujâ à kôkon d'ôtro, hin ? È bin, fari
de la marinda on koû ke Monike cherè inke. Ma-
rindèrè avu no. Va the, dinche ?

Djyan - L'è djiyuchtamin chin ke moujâvo. Mèrci, dona.

Scène V

Luvi, Maryè, Djyan, Justine, Monike.

Monike- (intrè dèvan Justine è châtè oukoû à Djyan)
Djyan! Djyan! L'è bin tè !!! (châbrè pindjya ou
koû a Djyan in pyorin à tsôdè lârmè) Tchyin
houneû. (le léchè kore)

Djyan - (in la vouitin avu on galé fôri pyin d'amihyâ)..
Monike, ô, ma galéja Monike! Vouê, l'è bin mē...
te vê'...

Monike- Dre ke no-j'an richkâ dè no pâ rê vère in chti
mondo. (pyârè)

Djyan - Chin Notha Dona ...

Justine-(à Djyan) Te pou kontâ ke Monike l'a préya por
tè. L'a mîmamin promè on pèlèrinâdzo i j'Êrmîtè.

Monike - Tchiche tèt, tèt brathèta. T'avé rin fôta dè li chin kontâ.

Djyan - Portchyè ? T'â fan dè li alâ cholèta, ou tchyè? Rin dè chin! li vu alâ achebin, mèt.

Monike- Avu mèt ???

Djyan - Portchyè pâ, che te mèt vâ ?

Luvi - Vouê, vouê, alâdè li gayâ. Vo chari proû ti dou tchyè li dèmandâ. E chuto portchyè la rêmahyâ, mèt moujo.

Maryè - Tchyinta grâthe. Chimbyè on chondzo, dè chè rè trovâ ti inke in ya...

Justine-Tan dè dzoûyo aprî tan dè lègremèt!

Djyan - (in rakuchin cha mandze) Ô hô ??

Maryè - T'â mô, ou tchyè ? Mothra mèt vi chin (vouètèt) T'i poutamin grifâ.

Djyan - L'è in ravadzin po mèt terî fro ... mèt chu grifâ a di hyoû dè j'achiyètèt. N'è rin, i fri on bokon.

Justine-Tèt vu chin impatenâ.

Djyan - Pâ la pèna. Nya mèt rin tchyè on motchyoû byan pèr dèchu. Dèman matin n'in cherèt pâ mèt tchyêchon.

Justine-(in l'impatenin) Chu bin èthenâye che moncheû le chà, ke t'i inke.

Djyan - Moncheû ? Portchyè ?

Maryè - L'è modâ amon avu la kolonda dè chèkoua, po vouitchyî aprî vo, moncheû.

Justine-L'a adminichtrâ Alèxi kan l'an jou rè trovâ è l'è chobrâ amon lè avu hou-j'omo po kontinuâ lè foyè ... po vouitchyî aprî tèt, pè le fon dou patchî.

Djyan- È bin, mèt volon pâ trovâ achtou. L'aron tchyè a kriyâ : "Bouna châyête", Kemin lè bouèbo kan

dzuyon a la bâra. Mè lè-j'è pà yu : l'è teri avô
la dza... por èvitâ l'avalantse (i tapon).

Scène VI

Luvi, Maryè, Justine, Monike, Fraji.

Fraji - [L'è trichto; chin vère Djyan (ke l'è acheta) dêri
Justine (dèbè)] Bouna né! Kemin va, ditè ?

Djyan - Pà mô, rêmahyin.

Fraji - (in rèchoûtin, fro delé èthenâye) Ma to parê!
Tchyinta pouère ke l'è-jâ! T'avé bin pà yu, mè.
Ma kemin, t'i pà mouâ, tè ???

Djyan - Pà ke chatsq, na ... ou mintè pà onko.

Fraji - Ma di! Mè ke vinyé djoychtamin por avi di novalè
Ma! ma! ma! Ô ma ditè mè! Tan mî! (on momin) E
bin, mè fô alâ choche kontâ vè Alèxi. Chi, vou
îthre bî benêje, va pî! L'è djoychtamin krîjî
moncheû, avu Ujène, Guchte è Gustave. Ch'in
vinyan to kapo : pêchke t'avan pà rè trovâ, bin
chur. M'a ch'è ke vèyan pà mè bî po krojî pe
yin : arouvè né.

Luvi - Ô bin, ditè Fraji, vo cherâ gayâ bouna dzin d'
alâ avêrti moncheû è hou-j'omo. Lè vèri dèman
du la mècha, ma âmèrè bin ke chan fro dè pochyin
to dè chuîte.

Fraji - Krêyo prâ! Chuto ke moncheû ... chin li faji on
koû. È bin, li vé to tsô, ditè. (on momin) Alèxi,
li vo chédè, chè vou in terî. Le mêtzo l'a bayî
bouna botse. Dè tsanthe ke la tsamba l'è pà tro-
châyè. Ma adon l'a duvè kouthè trochâyè... vouè
ètseânâyè, chtadre. Chin l'è ôtehyè ke fâ gran-
tin mô, chédè. Men'omo l'a chin-jâ, dèvant'an:
l'avi dzubyâ chu la tsêrêre vèrninhyà, in chaye-
chin du la pinta. Ô li é prou de : "L'è pà in

chayechin du le mohyî, ke t'è t'i èchtroupyâ.
L'u bènête l'è pà kemin le brintse : fâ pà a
atrapâ lè pî ryon. (on momin) Vouê... mè m'in-
trètînyo inke a dèvejâ. Mè fô alâ avêrti mon-
cheû, è pu aprî, oudri vê Ujêne, Cuchte è Gus-
tave. Bouna né, don.

Ti - Bouna né.

Luvi - Rêmarhyin gayâ, Fraji.

Fraji - Ma ditè, li a achurâ rin è rêmarhyâ inke. A vo
rè vère (i chô)

Scène VII

Luvi, Maryè, Djyan, Monike, Justine.

Maryè - (in vouitin Djyan) Poûre bouébo! T'i achurâ
gayâ mafî, hin ?

Djyan - È bin ... pe chyâ korbatu.

Luvi - On le cheri a min. Aprî na paryè ...

Monike- Tchyinta pouta fâcha!

Djyan - Vouê ... poûra Monike... t'i portan dza jou
vèva vouè.

Monike- Ô, Djyan, di pà chin, tchyé! Te mè fâ la pî
d'ouye!

Maryè - È a no achebin. Tchyin dzoua! Di paryè, n'in
fudri pà trû, hin chènaya ?

Luvi - Na na! L'è gran tin proû matêre avu yon.

Djyan - (in rijin) Ma kan toournè bin, fô îthre kon-
tin, è rêmarhyâ le bon Djyu.

Maryè - Chin oubyâ Notha Dona.

Djyan - Bin intindu! Van pà l'on chin l'ôtro.

Maryè - È ora, Justine, va vi no fère dou bon kâfé.

Monike marindèrè avu no. Djyan l'a de,
(A Monike) Tchyé, fiyèta?(Justine chô)

Scène VII

Luvi, Maryè, Djyan, Monike.

Maryè - A propoû, Monike, Justine m'a kontâ la bouna novala. Tchyè in dutrè mo, vouê : l'a pâ jou l'èpâhyo dè mè to dre : arouvâvè Fraji, te komprin...

Djyan - Tchyinta novala ?

Maryè - Â vouê! chè ke te châ onko rin dè to chin, tè; t'irè amon lé, è chènza la châ pâ panyi. Konta no vê, ora, ton voyâdzo à Bêrna, No chin ti kuryâ dè chin chavê.

Monike- Ah ?...È bin, don, chu jou à Bêrna dèvan yê, vê on gran mêdzo, po chavi djoyuchto chin ke n'in d'è avu ma chindâ. Pêchke...(à Djyan) Akuta pâ, tè; chin l'è pâ po lè j'infan. Pêchke mè moujâvo dinche : che l'é pâ la chindâ, mè vu pâ maryâ.

Djyan - Ah? L'è dinche ke te m'âmè ? T'i pâ pe dèchi-dâye tchyè chin ?

Monike- L'è djoyuchtamin pêchke t'âmo ke volé pâ ke t'ôchè na krouye chorèprêcha in mè maryin.

Luvi - È adon ?

Monike- È bin, m'a pachâ i rayon, l'a rin trovâ i permon. L'è pâ-jou na pûrizi, ke l'é jou dèvant' an, mana pouta bronchite nègledjya. Le mêdzo l'a pâ bin chu konyèthre. Chtadre k'îrè on dzoûne rimpyèthin, ke n'avi onko pâournê chè j'ètudè. L'a fi chin ke l'a pu, pêrdjyi. Parè k'îrè on ka dèfichilo, fêrmo.

- Luvi - Chin fâ ke t'i in bouna chindâ. Tan mî! Tè
katse pâ ke chin mē faji on bokon dou pochyin.
- Maryè - Kemin chi dzouaournè to pari bin! Ti hou bon
novî aprî totè hou lègremè!
- Djyan - Chu to pari kontin! T'amâvo kemin t'îrè, ma mē
fâ gayâ pyéji dè tè chavi dinche in bouna chin-
dâ. Oudrè proû bin. Dona chè porè tsoûyî on
bokon... che châ vinyi â koû.
- Maryè - Tè fudrè adî pâ trû arenâ ta fèna dè travô.
- Djyan - Fédè vo pâ dè pochyin! Vou proû bin alâ. Tchyé,
Monike ?
- Monike- Ma vouê, dona, tot'oudrè bin.
- Djyan - Che no-j'an di pou dzoua dêri no, no j'in d'an
prâ dè bî dèvan no. You!(i yithè)

R E D J Y Ô
=====

AKTE IV

TABLO II

Vê Djyan, pê vê le 15 d'êvri 1910, on koû du marinda.

Scène I

Luvi, Maryè.

Luvi - (a Maryè k'èchuyè la tråbya è ke betè le tapi)
Portchyè tan dè gônyè ? Ha tråbya va the pà
dinche ?

Maryè - Ma è bin, Gustave è Alèxi van vinyi. L'è tè ke
lou-j'â fi a dre pê Djyan.

Luvi - Le ché prâ, ma l'è pà dè hou ke fan tan dè
kompyumin. Ou tsalè, on fâ pà tan dè manêrè.

Maryè - Vouê, vouê... on chå proû kemin fan : èchuyon
lè goyè avu le kâdo, è l'è to. Ma no chin pà
ou tsalè. (On momin, ch'achîtè) Vouê... a pro-
pou dè chi tsalè.. ché pà ch'oujo le tè dre,
ma...

Luvi - Portchyè oujèrè tho pà ?

Maryè - Ma è bin ... tè vudré pà fère de la pêna, ma...

Luvi - Ma tchyè ?

Maryè - (in èjitin) Te moujè vretåbyamin dè le rè bâ-
ti, achi tsalè ?

Luvi - (dèchidâ) Proû chur, djyâchtro.

Maryè - Enfin, bin chur, te fari kemin t'udri...

Luvi - L'è pà por mè : l'èournê mon tin, ma l'è
po Djyan, te komprin.

Maryè - Tè kri tho ke li tînyè ? aprî chin ke li è
arouvâ ? ... N'in d'â tho pi dichkutâ avu li?

- Luvi - È the ke chin chè dichkutè ? Kan on è armayî, on l'è, ou tchyè ? Che l'èthrâbyo bourlichè, no le rè faran, pêchke no chin païjan è ke no le volin chobrâ. È bin, po le tsalè, l'è dgyu-
chto parê. No chin tinyâre dè montanyè...
- Maryè - Nè, l'è pà parê. Li a proû païjan ke tînyon pà montanye.
- Luvi - N'in d'a prâ, le ché kemin tè, ma chon pà dè notha chouârta, hâ. Tan yin k'on pouéché rêmon-tâ, ti mè j'anhyan l'an tinyê montanye.
- Maryè - Vouê ... d'akouâ... Kan to va bin, l'è proû bî, ha ya amon pêr lé... Po lè-j'omo chuto. Ora, po lè fêmalè... Ou bâ, to lou rè tsê dé-
chu. L'è dza pênâbyo d'îthre to le tsô tin chèparâ. On yâdzo, on chavi pà d'ôtro, ma l'
afère l'a bin tsandjyî. Ou dzoua d'ora, lè fiyè avejon dè maryâ di-j'omo ke chon lêvi la bala mitchya dè l'an...
- Luvi - Ô... Pà la mitchya.
- Maryè - Kemin pà ? Che te kontè ke dèvejon dza rin mé tchyè dè chin on mê ou doû dèvan d'êrbâ, è dutrè mê du la rindjya, fâ mé de la mitchyî dè l'an, ou bin ? È l'è pà le to. Kan on vouêtè l'è-j'afère kemin chon... avu chè doû-
j'yè è cha réjon, è pà rin tchyè avu chon kê... avu cha pachyon de la montanye, fô dre... Ha kotse d'amon lé, l'è na kotse à-j'avalantsè. La prâva, l'è achurâ-jou fête, è mé d'on kou, ou tchyè ? Ora, la dgyîthe ...
- Luvi - (ènêrvâ) Echpêro ou mintè ke t'â pà menâ ti hou patagon à Djyan.
- Maryè - Mè mouje proû ke chin ke tè djyo inke, le chè moujè mîmo, ma k'oujè pà le tè dre to fro. T'ari proû rêmarkâ kemin dèvejè poû, chtou dzoua. Krêyo pyantuamin ke chin le râdzè.

Luvi - Ch'in chin adî on bokon de la chëkocha ke l'a jâ. Chë komprin.

Maryë - Li a pã rin tchyë chin. Ané, kan l'è-jou rè prî du fêre la komichyon à Gustave è a Alèxi, po chta né, no-j'an dèvejã on bokon dè chin lè doû.

Luvi - (ènêrvã) Pêrdjyi! Che te li å tinyê lè prelogue ke te vin dè me tinyi, te li ari proû trochã le korãdzo. (agachî) Ah!!

Maryë - Beta tè a ma pyêthe, Luvi. L'è on kâ dè dona, mè. Tè kri tho ke pouécho inkorêdjyî le cheul fe k' ôcho a èchpojã adi rè cha ya ? po le nom d'îthre tinyãre dè montanyè ?

Luvi - D'abôr, Djyan l'è ache myo tchyë tchyô, è krêyo pã ke mankicho d'amihyã por li, ou tchyë ? Ora, kan te pãrlè d'èchpojã cha ya, te t'impontè a touã.

Maryë - A touã ? T'ã la mèmouãre gayã kourta. Enfin... Vîrlin le foyè : teché Djyan. Vo lécho. Vudré pã onko ke te pouéchè krêre ke le vu influanhyî in-ke (i chô, Djyan intrè in mîme tin).

Scène II

Luvi, Djyan.

Djyan - Yô va, dona ?

Luvi - Chë rin. Pê l'othô, mè moujo, à min ke chi ou pèye dêrê, îdjyî à ta chëra a takounã. (on momin) Adon, du che a on mê ou tan, cherè gayã le momin d'êrbã.

Djyan - (dichtré) Vouê...

Luvi - No va fayi moujã a chi tsalè.

Djyan - (dichtré) Vouê ...

- Luvi - Ma tchy' â tho ? On deri rin tchyè ke chin t'in-têrêchè tchyè dinche. Ma fê ... l'è a tè dè vère. Te chã prou ke mē ne pu pã mē poyî, l'è a tè dè prindre l'afère in man, chuto ke te moujè dè tè maryâ à la Bènichon.
- Djyan - Ô, li a onko rin dè fê...
- Luvi - Vouê ... vouê ... ma vo-j'i l'âdzo ti doû è la chindâ (in le bouchkanyin) T'â fan ke vinyichan bayî le concert à ta Monike po la chinte Katerine, ou tchyè ?
- Djyan - L'è pã chin, ma ...
- Luvi - Ma tchyè ?... Li a ôtchyè ke tè charganyè, le chin-to prâ. Enfin, no van chin vère. Gustave è Alèxi van vinyi po dichkutâ dè to chin ayu no ...
- Djyan - Bin vouê ...
- Luvi - Fudrè chin bin ègjaminâ. Ch'è ke l'è pã on pitit' afère ... (on intin de la chëta fro) Ah! Te lè che k'arouvon (i tapon) Vinyidè dedin. (intron)

Scène III

Luvi, Djyan, Alèxi, Gustave.

Gustave è Alèxi - (in intrin) Bouna né!

Luvi è Djyan - Bouna né!

Luvi - (dzoyâ) Achtâdè vo. (ch'achîton) Adon... no-j'an a dichkutâ dè chi tsalè ... Pã mē dou vîyo, chti kou. Ma dou novî.

Gustave - Chu jou vouitî chu pyêthe, mē, po mē rindre konto, kemin vo m'avâ dēmandâ demindze pachâ. Dou vîye tsalè, châbrè rin, on pou dre. Lè fon-dēmin-youê, don, le pou ke n'in châbrè-chon dēmantihulâ. A pã chin, li a adî chu pyêthe du-trè batsi.... rin po dre.

Luvi - È le boû ke vo j'îrâ in trin d'inkotchî ?

Gustave - N'a rin dè mô che vo volê, ma le fudrè to rè krîitchî amon du le fon dou patchî. To chin l'è-jou ramachâ lêvi kemin di vispyon. Chimbyè pà kroyâbyo, la fouârthe ke l'a on avalantse.

Alèxi - Ô, tchyè chi chyè. Kan on è prê dedin, on chèn rin proû konto ke le trin va rîdo! è ke chèkâ poutamin. Tchyé, tè, Djyan?

Djyan - T'i chur!

Alèxi - Atan îthre dèkoûthè, po le vouitî alâ, chi, dè trin, kemin Gustave.

Gustave - L'è pà-jou dè ma fôta. Che m'ôchè pà fayu alâ a l'îvouê po fère a goutâ a hou doû-j'afamâ, l'arè pà ratâ le trin dirèkt.

Alèxi - Na ma, no-j'an ratâ la choûye : no-j'an jou tchyè dou papè....

Djyan - Di glace, pe chyâ, vouê.

Luvi - È bin, aprî ha choûye ratâye, no va fayi vouitî po rè bâti. L'è a tè, Djyan, dè chin impunî : l'è tè ke te poûyèri du-j'ora kemin mètre armayî. Mè, chu tchyè mé na vîye êmâdze amon la parê... po fère bî vère... è onko...

Lè trè- Ô!! To parê!

Djyan - Du tin ke vo vèkethrê, chènaya, l'è vo ke vo kemandèri che.

Luvi - Ma è bin, ne vu rin fère chin ke te ché d'akouâ. Bin chur k'on pori vindre la djiîthe ... La koumena la m'a je jou dèmandâye a atsetâ mé d'on kou, po li pyantâ di bochon po tinyi le têrin.

Alèxi - Vo porâ poutîthre lou-j'in rè parlâ... Vo vudré pà fère de la pêna... ma la djiîthe l'è pà di mèyâ, kan vin bin a dre. Galéjamin dè pê dè tsin...

Luvi - Ma li a di fyê bon mochî, to pyin dè motèrena :

chin, por aryâ. Vo-j'i achebin tota la partchya
in d'avô dou tsalê, l'è de la rèya bouna pathera.

Djyan - Bin le d'avô, chin i l'è.

Gustave - Ora, bin chur ke che vo voli rè bâti, mè, i
betêré le tsalê on poû py'avô è py'in bije, chu
chi poyatsê, ou yu dè le rè betâ din ha tsenô -
on koyâ à-j'avalantsê, on pou dre.- puchke pê
dou kou le tsalê l'è-jou rahyâ lêvi.

Luvi - L'è bin men'idé. L'è dza lé ke mon père-gran -
Djyu le rëdzoyechê - l'ari volu le betâ. Ma mon
rire-père-gran, li, l'a à to pri volu le rè betâ
djyuchto yô îrê dza. Inke, ma fê, l'è jou bin
proû intêthâ din chen'idé. Dè chi tin, kan le chèn-
nya l'avi dèchidâ, nyon ne deji mē on mo. Mē, arê
ch chu pâ dè chi l'avi : i vudré ke te djyéché chin
ke te tē moujê, Djyan, T'â oyu chin ke Gustave l'
a de. Mē, i moujo djyuchto kemin li. È tē ?
(Djyan rēpon rin)

Alèxi - à Djyan - (in rijin) T'â pouêre dè rè îthre prê
dêjo ? ou tchyê ? Che rè bâtechon kemin ton chèn-
nya i moujê, no richkin rin mē. No farin kemin
Gustave, che pêr ajâ : no vouêtêrin pâchâ le
trin dirêkt, kemin i di.

Djyan - Fô êchpérâ ke rè pâchèrê pâ trû chovin, chi, è
tchyê kan li arê nyon po le prindre.

Luvi - Adon, Djyan ? Le vou tho rè bâti, chi tsalê ? ou
bin fô the vindre la dyjîthe ?

Scène IV

Luvi, Djyan, Gustave, Alèxi, Maryè.

Maryè - (in intrin) Bouna né ! Vo grâvo pâ, na ?

Djyan - Bin dou kontréro ! no chin djyuchtamin in trin dè
dichkutâ che fô rè bâti ou pâ.

Luvi - Tchyè n'in di tho, tè, dona ?

Maryè - Te chã proû chin ke moujo ... Ma din hou chouârtè dèj'afére, l'avi de na fêmala pêjè pã vouéro.

Luvi - Ma è bin, mè i tînyo ke chi ke ch'in fo, l'è on in'methã. Totè lè bûritè l'an le bè, ou tchyè? Baye ten'êvi!

Maryè - T'è dza de chin ke mè moujãvo, ora a tè le choin. Vinyé tchyè po vouitî che fayi vo portã on vêro d'ô tchyè ou bin vo fére na tacha dè nê.

Gustave - Vouah! Rin, ditè.

Maryè - Rin, l'è bon po le mô di din. On vêro dè poma ? ou bin dou byan ?

Gustave - Atan ãe la poma, hin, Alèxi ?

Alèxi - Che l'è ache houna tchyè ha ke vo no-j'i portã a la chin Dzâtchyè l'an pachã, va gayã bin.

Luvi - (in rijin) Dê îthre de la mîma. A min ke dona è Justine l'ôchan tota tsuvaye du tin ke no-j'îran poyî ?

Maryè - Pã onko trû! N'ãmo pã hou j'afére yô, mè... è Justine panyî. Êtche!

Luvi - (in rijin) Ma è bin, fã la no vi pã a dèguinyî! (Maryè chô)

Scène V

Luvi, Djyan, Gustave, Alèxi.

Luvi - Adon ? Tchyè fô the fére ?

Alèxi - È la dona, tchyè chè moujè the, ou fon ?

Luvi - Te le chã mî tchyè mè, tè, Djyan, krêyo. T'in d'a the pã parlã ?

Djyan - M'in d'a totchî on mo, vouê... L'è pã tan tsôda po rè bâti li... Ora...

Luvi - Ma, è tè ???

Djyan - Bin chur ke li a pã tchyè di-j'avintãdzo; li a de la richka achebin.

Luvi - Bin intindu! Ma chi ke ne richkè rin n'a rin. Vouête hou ke l'an dèkrouvã l'Amèrike, l'an achurã richkã, hã, Chu mã, onko. Chon-jou a la ruva dè pèdre korãdzo. Ma l'an tunu bon. Môgrã lè timpfithè, môgrã tô. È chon arouvã.

Alèxi - Pê bouneû! Dre ke ch'ôchan pã trovã l'Amèrike, no cheran kondanã a medji de la choupa ti lè dzoua è to le dzoua ? Djyémé na gota dè kãfé ?

Gustave - Ora bon, no richkèran pã mé tchyè hou ke l'an vèku dèvan Kolon. L'an bin vèku tchyè dè choupa,hã.

Alèxi - Ache, chon tréti mouã (i rijon)

Luvi - (on momin) Vouê... kan on ri,on ri. Ma...è chi tsalè adon ?

Gustave - Por mè, vouè, mè règãrdè proû pã. In rè bãtechin pã, pèrdjiyî vo porã tsalochi ou tsalè delé du tin ke lè bithè patheron d'amon, cheri proû pã bin ke-môudo, vouê...

Luvi - È pu... le tsalè dèkoûthè, l'è tchyè dè loyîdzo. A chupojã ke chi moncheû dè Furboua ke n'in d'a la propriëtã vînyè a mûri, hou ke vindron aprî li cheron the adî d'akouã dè le mè loyî ? Mè i ché de l'afère inke, ke ne pu pã dre. L'a vouètant'è think'an, chi moncheû. Vo chédè, a chi l'ãdzo... (on momin) Na,na, to bin ègjaminã, li a pã thin-kanta manyérè dè fére : l'è ou bin dè rè bãti, ou bin dè vindre. Mè, i trãvô ke fô rè bãti. È tè, Djyan ?

Djyan - Mè... chu bin proû dzoûno po vère bin bî din to chin. Ora...

Alèxi - Ma vouê, Djyan, fô rè bãti. Ha yuva k'on a du lé! Dè dzoua, totè hou montanyè ke ché bayon la man po danhyî la korâla,è dè né, totè hou-j'éthêlè ke piyenon hô lé! Tota ha bregoliche dè tropî,

onko, chu ti hou patheryâ! Ha brijon dè klankè,
dè chenayè è hou dzâ ke chinton bon! Hou ryalè
ke fan lou galé dziyou dzouar è né ... Hà! on
payî dinche ?

Luvi - È cherè tè ke t'in cheri le rê. Vouê, tè Djyan,
che t'abandenè pà ta korna; che t'abdikè pà, in
lèchin vindre ti hou trèjouâ. To dépin dè tè,
rin tchyè dè tè... ou bin vindre to chin, fère
dè ha bala djiythe na trichta dzoû nêre. Lè-
j'ouêrè li chè lamintèron chu le tsalè dèchtrui...
lè ryô li pyârèron chu la djiythe avutrâye è
chu le rê ke l'a vindu cha korna... chu tè Djyan
Mè, pèrdjiyi, cheri ou chin'metchyéro. Ma mouja
li bin. T'â le martchî in man : ou bin abandonâ
chin ke lè-j'anhyan l'an mantunu avu tan dè
korâdzo... tan d'amour... ou bin kontinuâ...
rabadâ chin ke l'è bâ ... tini bon kontre totè
lè rèbrîtsè, môgrâ to. (Solennel) Kan le tsalè
l'è bâ, on le rè bâte.

Djyan - (avu èlan) È bin, rè bâtehri, chènaya; rè bâte-
rhri, ma ... pe bî tchyè dèvan! (la dona intrè
avu la poma è lè vèro chu on pyêti ou momin ke
di chin)

Alèxi è Gustave - Bravô! Bravô! Bin de! Anâ a tè!

Scène VI

Luvi, Djyan, Gustave, Alèxi, Maryè.

Luvi - (in alin vè Djyan) Mèrci, Djyan, mèrci, Vouê, t'in
bin dè ma rache. Abranche mè. (l'abranchè in
pyorin dè dzoûyo) Chu fyê dè tè, fyê dè ton ko-
râdzo. I ché ke t'â choufê, i ché ke t'â lutâ,
ke t'in d'a in kothâ dè tè dèchidâ. (a Maryè)
Vêcha no on vèro, dona, (Maryè i vèchè) è bêvin
a la chindâ à Djyan, ... è in l'anâ dou tsalè
novi. (lêvon lou vèro) A ta chindâ, Djyan! È vi-
ve le tsalè ke te rè bâtehri, pe bî tchyè dèvan.

Gustave è Alèxi - Chindâ! È vive le bî tsalè novi.

Djyan - Na, chènaya : l'è vo ke vo l'ari rè bâti. Che vo-j'ôchâ pâ chu fère a pachâ din mon kê vothon korâdzo, vothern'amour de la montanye è de la bala ya dou tsalè, l'aré pâ jou le korâdzo, mè, aprî chin ke l'é pachâ, dè rè bâti. Ma, kontâdè chu mè; no le rèfarin, chi tsalè, mî pyêhyî, pe cholido è à chokrê di j'avalantsè. (in vouitin cha dona) Tchyèdè, dona ?

Maryè - (in ch'èchuyin lè j'yè) T'i bin kemin ton chènaya. Te n'â pouère dè rin.

Luvi - Ma portchyè aran no pouère, dona ? La yê no vou pâ tsêre dèchu. (in rijin).

Djyan - È Notha Dona vèyè chu chè j'armayî. Le no-j'a achurâ mothrà ?

Maryè - È bin, ke vo vouêrdê gayâ, kemin tantk'ora.

Luvi - Ah! Chu to pari kontin! Chti koû, pori mûri trant-chilo. È kan cheri hô lé, kemin cherè bî dè vère, du le Paradi, chi bî tsalè nâ, d'amon di dzâ... ou mitin dou patchî, to bregolâ dè-j'armayè!

R E D J Y Ô
=====

AKTE V

Dèvan le tsalè rè bâti, le chorèlindèman dè chin ke le tropî l'a rêmouâ du l'ôtre patchî. On koû le du midzoua. Le tropî l'è a tsâma. On intin la chète di chenayè à l'aryâ.

Scène I

Djyan cholè

Djyan - (drê ou duchu di j'ègrâ ke mênou ou trintsâbyo
- ou bin bâ dèvan le tsalè -, vouètè in kontre
avô, la man ouërâye ou duchu dè chë-j'yè, po mî
vêre). Dêvon pâ tarlatâ. Ch'è ke no-j'an dou mon-
do, vouè. (on momin) Ch'on'è to pari bin, din chi
novi tsalè! No-j'an rêmouâ dèvan yê du le patchî
delé; lè-j'armayè l'an l'è dè lou pyére ché atan
tchyè lè-j'armayî.

Scène II

Djyan, Alèxi.

Alèxi - (in chëyechin du dêri le tsalè) Arouvon adî pâ ?

Djyan - Ma na. Fudri pâ ke no fachen fô bon.

Alèxi - Pâ dè richka! Fâ bî tin. È pu, kan bin tsedri di
pêrè d'intsapyo, tè kri tho poutîthre ke chin rè-
vîrèri ta miya ?

Djyan - Ch'îrè tchyè li, d'akouâ. Ma ch'è ke l'è pâ cholè-
ta.

Alèxi - Vouah! Te vêri. Van arouvâ avu on bochon grô ke-
min le tiyo dou mohyî, to botchyêtâ dè roûjè dè
totè lè kolâ; di rodzè, di dzônè, di bleûvè,
di nêrè.

Djyan - (in rijin) Chuto di nêrè! Va pî!

Alèxi - Ma! Kan na fiye l'è amouîrâja, vê pâ mé lè kolâ...
Chta dre ke vitréto in bleû ... ou bin pe chyâ
in rodzo. È the pâ la kolâ de l'amour, le rodzo ?

Djyan - (in rijin) È la kolâ dè ta krouye lînvoua, l'è
kemin ?

Alèxi - Kemin ha de la tuva (on momin, .po bouchkanyî) Te
tè dê in'noyî dè fère chantinéla inke po rin.
Che te vâ, mè tè vu proû rimpyêhyî.

Djyan - Na na, rin dè chin. Te cheré onko pâ mêmâ tchyè
po mè robâ lè dzoûtè a ma miya.

Alèxi - (Kemin a pâ, po rire) Le bâgro. Lâ dèvenâ. (on

intin dèvejâ) Ah! Teché k'arouvon! (a Djyan) Pê
bouneû ke t'i inke po vèyî chu tè tsoû!...vouê
don, chu lè dzoûtè à ta Monike.

Djyan - (in rijin) Tè, djyora...

Scène III

Anna.

Djyan, Alèxi, Monike, Justine, Léa, Jebé, Yoni, Juli, Toni.

Jebé - Jorche Maryâ! Tchyinta krâkaye! Tchyé, tè Monike!

Lèa - Monike l'avi di-j'âlè i j'êrtè, li. L'a panyi chin-
tu ke grapiyîvè.

Monike - Vo farâ mî dè dre bondzoua i-j'armayî, tchyè dè
dza keminyî à mè dèvorâ. (i va vè Djyan, li
bayè na bouna dzoûta)

Alèxi - Inke, ora! To por tè, rin por mè.

Lèa - È bin, mè mè dèvouèri, onhyo (abranchè Alèxi)

Alèxi - L'è achurâ le min ke te pouéchè fère.

Djyan - Tchîn bî bochon! Rêmarhyin gayâ! Vo vo-j'îthè
bayè bin de la pêna.

Juli - Pe chyâ bin dou pyéji. Chuto Monike.

Monike - No volan ke chi bî. L'è pà ti lè dzoua ke moncheû
bènè on tsalè nâ.

Toni, Yoni, Anna - Moncheû ???

Juli - I vin ? vouè ??? Euh!!!

Djyan - Tchyè ? Vo-j'in d'i pouère ? Vo vou pà medjyî.

Alèxi - Cheri bin atrapâ, li k'âmè pà le pêvro.

Justine - A chi konto, vo richkâdè rin panyî.

Toni - I vin achebin, Luvi ? Oh!!!

Anna - Chi, l'arè dou pyéji, va pîre! Chi bî tsalè nâ.

Julie - L'è vretâbyo ke l'è gayâ bî.

Totè - Ô vouê adon.

Anna - Ma kemin vin amon, Luvi ?

Alèxi - L'è Gustave ke l'è-jou l'aprî avu le mulè.

Lèa - I vindrè a tsavô chu le mulè ?

Djyan - Portchyè lă ? chon yô, lè mulè. (on momin) A propou, grahyâjê, i vo fan ? i vo chē ? no-j'an to chin ke fô, chédê.

Monike -Ma na, rêmarmhyin! no j'an fôta dè rin.

Alèxi - Monike chuto, i vi d'amour : na dzoûta ou duvè dè Djyan... ma lè j'ôtrè, adon ?

Monike - Dè rinpanyi, mé tchyè chur, chon dza choûlè : choûlè dè tè vère, mêtchin kemin t'i.

Alèxi - (in fajin le chkanlalijs) Mêtchin ? mè ? Â! l'è to pari le premi kou ke l'intindo, ha! Bin chur, te profitè d'incholantă lè dzin : te tè chin imparaye. (a Djyan) Mon pouro tè, tè pyin'nyo. La maye l'è portan galéjamin pointchya ma l'è on'andze dëkoûthê ha. Rêdzoze tè! T'i chur d'îthre on'yă (rijon)

Lèa - Ma... Akutâdê vê... on intin on chenô, chimbyè ... (akuton)..

Jebé - On chenô ? Ton martchyan, mé tchyè chur.

Lèa - Râva por têt. L'è pă pe chenô tchyè ton gran bërîhyê.

Djyan - Chyè, chyè. L'è le mulè k'arouvè. Mè fô ală îdjyî à mon chênnya à dëchindre. Din le ka onko ke moncheû cherè vunu amon avu lâ. (i chô du dëkoûthê)

Scène IV

Alèxi, Monike, Jebé, Toni, Lèa, Yoni, Anna, Justine, Juli.

Lèa - Chu le mulè ?

Alèxi -Ma na! A pî! L'a bon chohyo, li; grapiyè trétotè hou kayoûtsê, va trovă ti chē pêrotsin ke poûyon. Âmè tan choupă avu lè j'armayî. N'in cheri jou on vretăbyo.

- Anna - Chuto por ayôbâ. Le fô oûre, kan l'è in dzêyire:
Châ proû dêpuchtâ...
- Yoni - Ô... pâ chovin. Kan i fô, ora bon. L'è inke po chin.
- Alèxi - Chin l'è kemin lè-j'armayî kan êrbon : lou fô proû
ayôbâ, che volon ke le tropî tarlatichê pâ in tse-
min por achenâ ti lè motî... Moncheû l'è parê: che
vou ke no-j'arouvichan ou koû in paradi, li fô
ayôbâ achebin, po no fére a avanhyî.
- Lèa - Ma akuta vi chti che, ora! Dêvejê kemin on inkourâ..
L'a manká cha vokachyon.

Scène V

Alèxi lè fiyè, Djyan, Luvi, moncheû, Gustave.

Ti - Ô! Luvi! Bondzoua! bravô! Bondzoua moncheû!

Moncheu - Bondzoua a ti!

Luvi - Bondzoua, bondzoua!

Justine - (in alin vê Luvi) Vo-j'i fi bon voyâdzo, chènaya?

Luvi - Bin mè, vouê; ora, le mulè, ché rin... avu ti mè
kilo a portâ...

Gustave - Ch'in-d'è pâ in chintu. Tchyèdè, vo, moncheû ?
I alâvè kemin che fuchè pâ-jou tsêrdjyî.

Moncheû- Ma vouê. L'è pe chyâ Gustave è mè ke no-j'avan dou
mô dè chouêdre, tsô vouêrbè. Amon ha bouârna, ou
fon de la dzâ...

Luvi - Ch'è ke li a on tro, lé, ke grapiyè drî hô....

Djyan - Adon, chènaya, kontin d'îthre amon, ché, hin ?

Luvi - Â! Mè chinto vint'an pe dzoûno. Chi bî tsalè! Rê
bâti pe bî, proû pye bî tchyè k'îrè. Bravô i tsa-
pouè! Bravô, Gustave è Alèxi! I mathon achebin,
ke chon pâ inke vouè. Bravô a tè achebin, Djyan!
Vo-j'i travayî rîdo è bin. (in vouitin) Ma... è

chi trã, lê, l'è chi ke mon rire-père-gran l'avi
chkurutã ??? avu chon nom è la dâta. (in yêjin)
Luvi Petson 1791.

Djyan - No l'an trovã chu pyêthe è no-j'an volu ke rapê-
lichè le chovinyi dou vîye tsalè.

Moncheû-Bin moujã!

Djyan - È pu dèjo, vo vèdè, chènya, chu on trã to nâ, vo-
thon nom à vo, avu la dâta dè chti an; ha dou
tsalè rè bâti. No chouêvin la rébe. Vo vèdè,
chènya : rin n'a tsandjyî; le nom a vothon rire-
père-gran l'è le mîmo tchyè le voûthro... Chon
kâ, le voûthro, le myo, chon lè mîmo achebin: no
châbrin din la linye.

Luvi - Rèchpè por tè, mon fe, è ke Djyu tè bènechè! T'â-
jou le mîme korãdzo tchyè mon rire-père-gran...è
t'in d'a fayu.

Djyan - L'è din vothon kê ke l'è trovã. Mèrci, chènya!
(l'abbranchè)

Luvi - Ma... è ha tsapalèta ? L'è ha k'îrè amon ha cha-
pala, chin ?

Djyan - Vouê, La chapala îrè mîra, no-j'in d'an fi lè
lan dou pêyo è mè l'é volu ke la tsapalèta chi
betâye inke, po ke chi Notha Dona ke rèchouêvè
ti hou ke vînyon ou tsalè è ti hou ke n'in modon.

Moncheû-T'â gayã bin moujã.

Alèxi - Ch'è ke Djyan li dè na fyêrta tsandêla, à Notha
Dona... è mè achebin. Ache, no chin kontin de la
vêre inke avu no.

Moncheû-Luvi m'a onko rapêlã to chin in vinyin amon. (on
momin). È bin, che vo j'îthè d'akouã, no van dè-
mandã ou bon Djyu è à Notha Dona dè bèni chi
tsalè novî, è ti hou ke li chè tînyon, dzin è bi-
thè.

Luvi - Vo rèmarhyo dè to mon kê, moncheû, de l'anã ke

vo no fédè, in vinyin bèni chi tsalè nâ, mêrci
achebin a hou grahyâjè, ke l'an inkotchî chi bî
bochon, è i-j'armayî ke no rêchouêvon inke.

Djyan - Ma, chènaya, l'è vo ke vo no rêchouêdè : vo-j'î-
thè intche vo.

Luvi - È bin, grahyâjè, tsantâdè no na tsanthon. Aprî,
Alèxi oudrè pyantâ le bochon chu la frîtha dou
tê, è kan le tsalè l'arè chi bî botchyè a chon
tsapî, moncheû le bènethrè è ti no avouê.

Lè fiyè (tsanton)

*Po lè bîthè lè pye fènè etc. (texte Et. Fragnière, mu-
jika dè J. Bovet, ou mintè le l'è le 3îme kobyè)*

(Pu Monike pouârtè le bochon a Djyan.)

Djyan - Na,na, Monike, l'è a mon chènaya dè le rêchouê-
dre. L'è li ke l'è le mètre ché.

Luvi - (èchuyè na lègrema, Monike li bayè le bochon)
Rèmarhyin grahyâja! (li bayè na dzoûta) Tê, Alè-
xi, va le betâ. (Alèxi le prin è pâchè dêri le
tsalè).

Djyan - Cherè achtou hô : grapiyè kemin on tsamo.

Ti - (vouêton in kontre le ketsè dou tê. Kan Alèxi
arouvè avu le bochon) Bravô! bravô! Chti kou!
(tapon di man)

Moncheû-(va hô chu lè-j'ègrâ dèvan la pouârta dou trin-
tsâbyo è di :

V/ Nothon chèkoua l'è le bon Djyu,
R/ Ke l'a fi la yê è la têra.

Prêyin : No vo dèmandin, in grâthe, mon Djyu, vo nothon
Chènaya, vo ke vo pudè to fère, dè bèni chi tsalè
nâ, avu to chin ke li a dedin: dzin, bîthè, trin
dou tsalè. Fédè a dèchindre votha grâthe dèchu, è
kombyâdè lè dè to chin ke li a dè bon, bayîdè
lou l'abondanthe de la rojâ ke tsê du la yê; ke
la têra lou chonyichè le vivre è la pathera a

fojon; bayîdê lou chin ke dējiron.
 Bēnidê, chôpyê, chi tsalê, kemin vo-j'i bēni,
 ôtro yâdzo, la tinta à Abran, Ijâk ê Jakob. Ke
 lê-j'andzê dē vothon Paradi li chē tînyan ê ke
 le vouêrdan avu li hou ke chon dedin. Pê Jêju,
 vothon Fe, nothon Mêtre. Amin.
 (êchpardzemalê dē l'u bēnête, chē chēnyon ti ê
 totê)

Pu l'inkourâ lou fâ on piti prîdzo)

L'inkourâ _ Galé-j'armayî, dzoûnê grahyâjê, ê vo chuto,
 mon chēr Luvi. No chin ti din le dzoûyo, vouê,
 ti bēnîrâ dē vêre chi tsalê batin nâ chē drēhyî
 din la yê. Ch'on pouêchê intêtchi to le bouneû
 ke li a din ti nothê kâ, la têtse cheri bin tan
 hôta, ke la tîtha no vîrêrê.

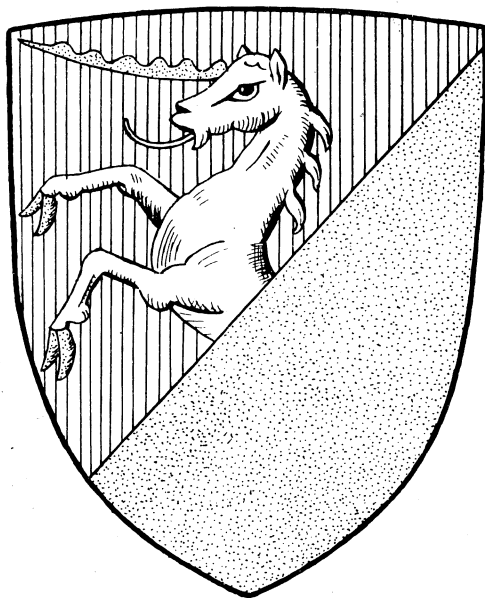
Ma chi bouneû, l'a fayu le payî. Che vo rê pâr-
 lo dē chi tērubyo dzoua dou mi dē mǎ, l'ê d'a-
 bôr po rēmarhyâ le bon Djyu dē vo-j'avi ti prē-
 jêrvâ. Ti hou ke l'an richkâ lou ya, chon inke
 chant'yê nê. Ti hou ke l'an pyorâ, choufê, chon
 inke achebin. Li a pǎ la mindra nyola chu le
 bouneû dē chi bî dzoua. Djyu chē bēni ê rēmar-
 hyâ ê Notha Dona avouê. Ke no vouêrdichê din cha
 grâthe. Ê kan no j'arinournê nothen'êthu pē-
 chyâtre, ke no menichê pye hô onko tchyê totê no-
 thê balê montanyê, din on pēyo onko pye bî
 tchyê chi dou tsalê nâ ke no van êthrenâ: ke
 no menichê din chon bî paradi. Amin!

Ê ora, ti inthimbyo, d'on cheul kâ, tsantin chi
 bî tsan ke l'abbé Bovet l'a kompojâ in chovinyi
 dou vîye tsalê dēchtrui pē l'avalantse ê rê
 bâti pe bî, proû pye bî tchyê dēvan.

(Tota la châla tsantê "Le vieux chalet")

La Rotse le 25 dou mi d'ou 1971

LAUS DEO ET MARIAE

Tous droits de traductions, copie, exécution, reproduction par quelque moyen mécanique que ce soit, y compris la Radio et la Télévision, réservés exclusivement à l'auteur : l'abbé François-Xavier BRODARD
1634 LA ROCHE

En vente chez l'auteur et aux Editions de la Licorne
C.P. 5 Bourg 2
1700 FRIBOURG